Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД YНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…нэмнай 1921 оной …бриин 21-hээ гарана | № 143 (16366) | 1983 оной июниин 21, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

Хүгжэлтэ түгэс социализмын эрхэ байдалда үйлэдбэриин, ниитын ба гүрэнэй ажабайдалда ажалша коллективүүдэй үүргэ улам дээшэлнэ, предприятинуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ хүдэлмэришэдые, колхозниагуудые, интеллигенцие эдэбхитэйгээр хабаадалсуулха арга боломжонууд улам үргэдэнэ, коммунизм байгуулгын үедэ улам хүгжэдэг ёhотойл социалис гуримаар өөрыгөө хүтэлбэрилгэ бэелүүлэгдэнэ.

(Совет Социалис Республикануудай Союзай Хуулиhаа).

БУХЫ ПАРТИИН ХЭРЭГ

…гэрhэн недели манай парти бо-…ороной ажабайдалда болоhон …и ехэ политическэ үйлэ хэрэ-…эр баян байба. КПСС-эй ЦК-гай …ин Пленумэй, СССР-эй Вер-…о Соведэй сессиин хүдэлмэ-…хойноhоо совет хүнүүд hулар-…й анхаралтайгаар, ехэ hонир-…йгоор адаглаа. Пленумэй ба …ин шиидхэбэринүүд, документ-… КПСС-эй ЦК-гай Генеральна …тарь нүхэр Ю. В. Андроповые …эй Верховно Соведэй Прези-…й Түрүүлэгшээр hунгалга хаа …гүй нэгэн hаналтайгаар дэм-…hэн, гүйсэд hайшаагдаhан бай-…

…ет хүн тухай, тэрэнэй ажа-…лые hайжаруулха, тэрэниие …бухы талаарнь хүгжөөхэ ту-…тэрэнэй уялгые — коммунизм …улгые—бэелүүлхын тула амга-…айбан эрхэ байдал тогтоохо …анхарал оролдолго хандуулха … КПСС-эй ажал ябуулгын ун-… шухала удха шанар болоно …бидэнэй хүн бухэн Пленумэй …ссиин документнүүдые удхал-…шахадаа, үшөө дахин этигэн …на. Шэнэ хүниие бүрилдүүлэн …жүүлхэ гээшэ имагтал шуха-…шухала зорилго бэшэ, харин …ис байгуулалтын хэлбэришэ-…хатэхэ нүхэсэл мүн болоно гэжэ … парти тоолоно.

…ум партиин үзэл сурталай, …олитическэ хүдэлмэриин гол … асуудалнуудые зүбшэн хэл-…зохихо тогтоол баталан аба-…ленум дээрэ КПСС-эй ЦК-гай …льна секретарь нүхэр Ю. В. …повой хэлэhэн үгэ соохи про-…на заабари зүбшэлнүүдые, тоб-…нуудые КПСС-эй Центральна …т тэрээн соогоо нэгэн hа-…аар hайшаагдаhан байгаа. Тэдэнь …а организацинуудай бухы …ябуулгын үндэhэ hуурида та-… ёhотой.

…ө партийна комитедүүдтэ, ор-…инуудта, коммунист бүхэндэ …рюусалгатай хаhа саг ороо-…ленумэй ба сессиин материал-… гүнзэгыгоор шудалжа, тэ-… гүнзэгыгоор ойлгуулгые, нэб-…ые hайнаар эмхидхэхэ, тэдэ-…ртал hургаалнуудые, заабари …нуудые бухы ажалшадай …одолдо, зүрхэ сэдьхэлдэ хүр-…ха. Гол шухала юумэниинь …хэдэ, хараалагдаhан хэмжээ-… үнжагайржа байнгүй бэе-…эхилхэ. гоё гоёор хэлсэхэ …арин эршэмтэйгээр хүдэлхэ …ho гуримые батаар бэелүү-…эн миллион партийнабэшэ …е ажал хэрэгүүдтэ хабаа-… хэрэгтэй.

… үзэл сурталай, хүмүүжүүл-…опагандын ажал ябуулгые … түгэс социализмые hалба-…аруулгын үедэ шиидхэгдэдэг … зорилгонуудай хэмжээн-…аха гэhэн эрилтэ ажабайдал … Ниитэ-политическэ хүдэлмэ-…и болон арадай нэгэдэлые …хижүүлхэ, ажалшадай ком-…үзэл бодолые, политическэ …эдэбхиие, тэдэнэй зохёохы …кые дээшэлүүлхэ уялгатай. …истнууд болон манай социа-…ествын бухы гэшүүдэй ухаан … бүрилдүүлхэ гээшэ гансал …рталай хүдэлмэрилэгшэдэй …рин бухы партиин хэрэг бо-…э КПСС-эй ЦК-гай Пленум …р тэмдэглээ.

…орилгые шиидхэхэдээ, об-… материально-техническэ … хэлбэришэгүйгөөр бэелүү-…ммунизм байгуулагшадай …аан бодолой бухы хүсые, … марксистко-ленинскэ үзэл … бууралшагүй хүсые нэгэн …элгэхэ найдамтай арга зам … Тиигэжэ совет экономикын, …ёлой асари ехэ нөөсэ хү-… бүри гүйсэд дүүрэнээр, …өөр ашаглаха арга болом-…лагдана.

…охээр, бүтээсэ ехэтэйгээр … гэhэн эрилтэ, ниитын аша …дэлхэ шухала гэhэн тодо …дэрэл хүн бүхэндэ хүмүү-…эшэ бухы амжалта түйлал-…ынай үндэhэ hуури мүн. …хүмүүжүүлхы удха шанар

айхабтар ехэ, сэгнэшэгүй юм. Ушарынь гэхэдэ, имагтал ажаллаха үедөө хүн эрхим hайн арга шадабаряа харуулдаг, хүсэл эрмэлзэлээ хатуужуулдаг, зохёохы хүсэ шадалаа хүгжөөдэг. Ажалдаа үнэн сэхээр хандаха гээшэ ажабайдалай социалис түхэл шэнжын үндэhэ hуури болоно.

Хаанашье ажаллабал, хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй даалгагдаhан хэрэгтээ үнэн сэхээр, зохёохы ёhоор ажаллахыень оролдосотой нэтэрүүгээр түйлаха гээшэ партийна комитедүүдэй болон организацинуудай уялга болоно. Тиигэгүй hаа, экономическа hалбарида ажалай бүтээсэ али бухы талаарнь дээшэлүүлхэ гэhэн гол шухала зорилго шиидхэгдэхэ аргагүй байна. Тиигэгүй hаа, манай ажал хэрэгүүдтэ гурим тогтоожо, ороной үйлэдбэриин-техническэ хүсые эгээл бодолтой hайнаар хэрэглэжэ, хэдэ хэдэн hалбаринуудай гээгдэлые усадхажа болохогүй байна. Эгээл тиимэhээ хүниие хүмүүжүүлгэ — ажалай, үзэл сурталай-политическэ, зан ябадалай, экономикоёо шэнэ ёhоор бүрилдүүлэн хүгжөөлгэ, жаяг журамые, ёhо гуримые, эмхидхэл ба харюусалгые бэхижүүлгэ—ажахын, мүн социально-политическэ ба үзэл сурталай асуудалнуудые шиидхэлгэдэ түбхын түрүүндэ табигдадаг байна. Социалис гүрэн олониитын ухаан мэдэрэлээр хүсэтэй. Манай Эхэ оронии саашадань хүгжөөн бэхижүүлгын hэлгэгдэшэгүй эшэ үндэhэнhөө тэрэ эхитэй.

Хүниие юрэ ямар нэгэн ухаан бодолтойгоор хүмүүжүүлхэhээ гадна, нэн түрүүн гүнзэгы үзэл сурталтайгаар, энэрхы hайхан сэдьхэлтэйгээр, ажалай ба зан ябадалай үндэр соёл болбосоролтойгоор, социалис обществын эрхэтэн, коммунизмые эдэбхитэйгээр байгуулагша байхаар хүмүүжүүлхэ гээшэ шухала удха шанартай гэжэ тоолоходоо, парти мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдэй ба пропагандын, гэгээрэлэй болон хүмүүжүүлгын манай хүсэтэ зэбсэгые бүри ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ гэhэн зорилго урдаа табина. Эдэмнай хэблэл, радио ба телевидени, аман үгын пропаганда болон агитаци, соёлой элдэб янзын эмхи зургаанууд, научна ба hурапсалай эмхи зургаанууд болоно. Тэдэнэй арга боломжонуудые элсүүлхэ, харилсаа холбоогоо бүри тодоор тааруулан табиха, тэдэнэй хүдэлмэриин түсэбүүдые арадай ажахын ба социально-политическэ зорилгонуудые бэелүүлгэтэй нягтаар холбохо—энэ хадаа бухы партийна организацинуудай, КПСС-эй гэшүүн бүхэнэй ажал ябуулгые тодорхойлхо ёhотой.

Нэн түрүүн коммунистнууд гүрэнэй даабаринуудые дүүргэхын, продукциин шанарые дээшэлүүлхын, үйлэдбэриин хүсэнүүдые, түүхэй эдүүдые, элшэ хүсые, хүдэлмэриин сагые, капитальна hомололгонуудые hайнаар хэрэглэхын түлөө тэмсэлые эдэбхижүүлхэдэ эршэмтэйгээр нүлөөлхэ, гурим журамые бэхижүүлхэ хүдэлмэридэ үе үе болоод лэ анхаралаа хандуулха талаар зарим тээ ушарhан hэдэлгэнүүдые шууд сэхээр зайсуулан сараха, гээгдэнги, албан хойрог, албан зургаанай ба нютагай шэнжэнүүдые баримталдаг ябадалнуудые буруушаан зайсуулха уялгатай. Үйлэдбэриие эршэмтэйгээр хүгжөөлгэ, эрдэм техникын шэнэ түйлалтануудые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгэ, хаа хаанагүй бухы юумэ алмалга, арьбалалга гэхэ мэтэ зүйлнүүдтэ тэдэ гол анхаралаа хандуулха ёhотой. Тэдэнэр олониитын үүсхэл эдэбхиие, арадай ажахын түсэбүүдые бэелүүлхын тула бухы юумэ хэхэ, энээнэй залиршахагүйень оролдохо гээшэ тэдэнэй дура хүсэлэн болохо ёhотой. Үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие политическэ, эмхидхэлэй ба ажахын ажал ябуулгатай нягтаар нэгэдүүлхэ гээшэ үндэр үрэ дүн түйлаха найдамтай зам болоно. Партийна, ажахын хүтэлбэрилэгшэд энээн туhай хододоо hанажа ябаха ёhотой гээд Пленум дээрэ тэмдэглэгдээ.

Социалис демократиие саашадань үргэдхэн хүгжөөхэ талаар партиин хараа шугам олониитые коммунис ёhоор хүмүүжүүлгэдэ, эдэбхи болон үүсхэлыень дээшэлүүлгэдэ нилээд ехээр түhалдаг байна. hүүлэй үедэ энэ талаар ехэ юумэн хэгдээ: хүн зоитой депутадуудай болон Соведүүдэй холбоон бухыдоо хараа байса бэхижээ, шухалын шухала Хуулинуудай проектнүүдые бүгэдэ арадай зүбшэлгэдэ табиха ябадал бодото байдалда батаар ороо, арадай хинагшадай үүргэ ургаа, профсоюзуудай эдэбхи үүсхэл дээшэлээ. Ниитын ажабайдалай эгээл элдэб hалбаринуудта, тэрэ тоодо сэхэ үйлэдбэри дээрэ, демократи хүгжөөлгые парти али болохоор урмашуулдаг юм. Энээнэй нэгэ гэршэ гэхэдэ, ажалай эмхидхэлэй ба урмашуулгын бригадна гурим болоно. Бригаданууд ёhотойл социалис гуримаар ооhэдыгоо хүтэлбэрилгын арга түхэл болоо гэжэ Москвагай, Калугын, Днепропетровскын, Свердловскын бусад городуудай болон хүдөөгэй хэдэ хэдэн районуудай предприятинуудай дүй дүршэл харуулна. Партийна комитедүүд хүдэлмэришэ хүнэй эдэбхи үүсхэлые хүгжөөхэ, үйлэдбэри хүтэлбэрилгэдэ тэрэнэй үүргые дээшэлүүлхэ, оронойнгоо бүрин эрхэтэ эзэнэй мэдэрэлтэйгээр совет эрхэтэн бүхэниие хүмүүжүүлхэ арга замуудые саг үргэлжэ бэдэрхэ уялгатай.

Гэхэтэй хамта олониитэ хүн зоной ниитын болон ажалай эдэбхиие дээшэлүүлхэ энэ шухала арга нүхэсэл гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгүй. Гүрэнэй болон ниитын ажабайдалай ехэ-ехэ асуудалнуудай талаар шиидхэбэринүүдые абаха гуримые саашадань улам демократическа шэнжэтэй болгохо арга боломжонуудта энэмнай баhал хабаатай. Мүн лэ олондо мэдээсэлгын, тоосолгын асуудалнуудта мүн лэ хабаатай. Эсэсэй эсэстэ энэмнай манай демократическа нормонууд болон дүримүүдые бодото хэрэгээр батадхадаггүй, гансал ёhын тэдысэ түхэл харуулха бодото хэрэгээ бэелүүлхэгүй, үшөөл мүнөө үзэгдэдэг ушарнуудта энэмнай хабаатай байха юм. Эндэ партийна организацинуудай үзэл сурталай, ниитэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри түрүүшын ээлжээнэй үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Тиихэдээ тэрэ, нэгэ талаhаа, обществын материальна арга боломжонуудпаа, олониитын политическэ мэдэрэл бодол болон соёл болбосоролой хэмжээнhээ демократиин хүгжэлтын зайлашагүйгөөр дулдыдадаг байhые харуулха, харин нүгөө талаhаа, арадай зохёохы ажалаар мүндэлдэг бухы аша туhатай юумэнүүдые батадхалгада али болохоор туhа хүргэхэ ушартай.

Үзэл сурталай хүдэлмэридэ өөрынгөө залан сэхэ хандалгые парти эли тодоор тодорхойлоо. Энэмнай — эрдэм ухаанай үндэhэ баримта, үнэн зүб байлга, бодото дээрэнь бэелүүлмээр табилга мүн болоно. Энэмнай — үндэhэ hууринь болодог манай үзэл бодолнуудые мүнөөдэрэй ажабайдалтай нягтаар холболго, саашадаа урагшаа дабшаха харгы замуудаа тодо hонороор харалга мүн болоно.

Энэ харилсаа холбоое бэхижүүлгэдэ, коммунис ёhоор хүмүүжүүлгын бухы хүдэлмэриие нарижуулан hайжаруулгада эрдэм ухаан айхабтар ехэ үүргэ дүүргэдэг байна. Үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин, тэрэшэлэн бухыдоо партиин политикын, хүсэ шадал гэхэдэ, тэрэнэй эрдэм ухаанай үндэhэ баримтатай, эгээл түрүү, саг үргэлжэ хүгжэжэ байгаа марксистко-ленинскэ теоридо түшэглэлгэ болоно. Эрдэм ухаанай бэдэрэлгые эдэбхижүүлхэ, научна эмхи зургаануудай, общество шэнжэлдэг бухы эрдэмтэдэй оронойнгоо урда табигдаhан гол шухала бодото зорилгонууд тээшэ эрид шууд эрьелтэ хангаха гэhэн эрилтэ Пленум табяа. Научна эмхи зургаануудай партийна организацинууд КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй заабаринуудые бэелүүлгэдэ онсо анхарал хандуулха, эрдэмэй зохёохы шэнжэлгэнүүдэй бодото дээрээ хэрэглэгдэмээр дурадхалнууд болохын тула, үндэhэ баримтатай социальна ерээдүйн хараа түсэбүүдые үгэхын тула хэрэгээ бата шангаар ябуулха ёhотой.

Партиин табиhан зорилгонууд хадаа асари ехэ хэмжээнэй, шэнэ юумэ үүсхэhэн зорилгонууд болоно. Тиихэдээ эдэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ гол, зарим ушарта ори ганса, арга зам хүниие дамжан, тэрэнэй үзэл бодол, эрдэм мэдэсэ, эрхэтэнэй хараа бодол дамжан, тэрэнэй зүрхэ сэдьхэл дамжан гарадаг гэжэ ойлгохо тон шухала. Ушар иимэhээ табигдаhан үг зорилгонуудые түйлахын тула КПСС-эй болон совет гүрэнэй политикые манай ороной эрхэтэн бүхэнэй гүнзэгыгоор ойлгодог байхые, абаhан эрдэм мэдэсээ бодото эдээрэнь хэрэглэжэ шададаг байхые, өөрынгөө ниитын уялгые тодо hонороор ойлгодог ба хэрэг дээрэнь бэелүүлдэг байхые түйлаха хэрэгтэй болоно. Үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин шухала зорилго гэхэдэ, хүдэлмэришэн ангиин революционно үзэл суртал ба ёhо заншал, тэрэнэй хамтын сэдьхэл бодол, аша туhануud ба hанал хараануудай бухы совет хүнүүдэй оюун бодолой шэнжэ шанарые тодорхойлдог байлгые түйлаха хэрэг болоно. Ажабайдалай совет шэнжэ шанарые, социализмын үндэhэн гол бэялигуудые шадамар бэрхээр, зохёохы ёhоор ойлгуулан нэбтэрүүлхэ ушартай болоно. Ниитын ажабайдалда мүндэлдэг бухы түрүү юумэ дэмжэхэ, ажалшадай ажабайдалай шэнжэ шанарые батадхаха ба эли тодоор элирхэйлэн харуулха хэрэгтэй. Тэрэ шанарай ойлгомжо дотор харилсаанай хамтын ба нүхэр ёhоной шэнжэ, hайн абари зан ба социальна ехэ этигэл, үглөөдэртөө хүн бүхэнэй батаар найдалга, ажалай ба хэрэглэлгын, гурим журамай ба ажаhуудалай үндэр болбосорол ородог байна.

Үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин ашаг үрын гол үрэ сэгнэлтэ гэхэдэ, олониитын политическэ мэдэрэл бодолой ба ажалай эдэбхиин хэмжээн мүн болодог. Тиимэhээ тэрэниие дээшэлүүлгэ партийна, профсоюзай организацинуудай, Соведүүдэй, комсомолой, үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй, совет хүнүүдые хүмүүжүүлхэ, гэгээрүүлхэ, мэдээсэл тарааха хэрэг эрхилдэг бухы хүнүүдэй гол анхаралда байха ёhотой.

Партиин үзэл сурталай, ниитэ-политическэ хүдэлмэриин гол шухала асуудалнуудые хаража үзэhэн КПСС-эй ЦК-гай Пленум, Советскэ Союзай уласхоорондын байдал ба гадаадын политикые зүбшэн хэлсэhэн ба Ажалша коллективүүд тухай Хуули баталан абаhан СССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй наймадахи сесси хадаа парти болон совет арадай зохёон байгуулхы олон талын хүдэлмэриин шухалын шухала шэглэлнүүдые хаража үзэhэн байна. Коммунистнуудай, ороной бухы ажалшадай урда манай түүхэтэ урагшаа дабшалтын эли тодо хараа замууд табигдаба гээшэ. Тиимэhээ мүнөө арадай оюун бодолой эрмэлзэл хүсые элсүүлгэдэ, тэрэнэй ажалай ба социальна эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлгэдэ шэглүүлэгдэнхэй удаан болзорой, түсэбөөр хараалагдамал хүдэлмэри бэелүүлэгдэхэ болоно.

Энэ талаар партиин XXVI съездын шиидхэбэриин үндэhөөр бэлдэгдэжэ байгаа КПСС-эй Программын шэнэ редакци онсо шухала үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. «Партийна Программын шэнэ редакци хадаа парти болон арадай урда табигдаhан гол шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хүсэ шадалаа элсүүлхэдэ бидэ бүгэдэндэ туhа хүргэхэ үүргэтэй. Хэрбээ бидэнэй тэдэниие hайнаар бэелүүлбэл, энэмнай ороноо хүгжөөхэ, арад зоной ажабайдалые hайжаруулха талаар хэгдэhэн шэнэ асари ехэ алхам болохо байна. Тиихэдэл манай социалис байгуулалта булюу hайн талаяа, дура татама хүсэеэ бухы дэлхэй дээрэ бүри найдамтайгаар харуулха байна бшуу»,—гэжэ КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ нүхэр Ю. В. Андропов хэлэhэн байна.

Эдэ үг зорилгонуудые түйлаха хэрэгтэ мүнөө партийна, гүрэнэй болон ажахын органуудай, Совет ороной коммунист бүхэнэй, бухы ажалшадай хүсэл оролдолго зорюулагдана.

«Правда» газетын июниин 19-нэй түрүү бэшэг.

АЖАЛША КОЛЛЕКТИВҮҮД ТУХАЙ, ПРЕДПРИЯТИНУУДЫЕ, ЭМХИ ЗУРГААНУУДЫЕ, ОРГАНИЗАЦИНУУДЫЕ ХҮТЭЛБЭРИЛГЭДЭ ТЭДЭНЭЙ ҮҮРГЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ ТУХАЙ

Совет Социалис Республикануудай Союзай ХУУЛИ

Предприятиин, эмхи зургаанай, организациин ажалша коллектив социалис обществын гол үүр болоно. СССР-эй Конституциин ёhоор ороной политическэ, экономическа ба социальна ажабайдалда үргэн ехэ эрхэ түлөөлэлгэ бэелүүлдэг. СССР дотор ажалша коллективүүдэй ажал ябуулга үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдэй социалис зөөридэ, экономикын түсэблэмэл ёhоор хүгжэлтэдэ үндэhэлдэг юм. Ажалша коллективүүдтэ хамтааран хэдэг ажал хадаа нүхэд ёhоной харилсаанай ба бэе бэедээ туhалалсалгын үндэhөөр бэелүүлэгдэдэг, мүн гүрэнэй, ниитын ба хубиин аша туhын бата нэгэн байлта хангагдадаг, коллективэй үмэнэ хүн бүхэнэй, хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй түлөө коллективэй харюусалгатай байлгын гол ёhон батамжалагдадаг. Ажалша коллективүүд ороной материальна ба оюун бодолой баялигуудые арьбаддан элбэгжүүлхэ, бии байгаа арга боломжонуудые бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ, коллективэй гэшүүд тухай, тэдэнэй ажалай, ажаhуудалай ба амаралгын эрхэ нүхэсэлые hайжаруулха тухай эсэшэ сусашагүй анхарал оролдолго гаргаха үүргэтэй.

Хүгжэлтэ түгэс социализмын эрхэ байдалда үйлэдбэриин, ниитын ба гүрэнэй ажабайдалда ажалша коллективүүдэй үүргэ улам дээшэлнэ, предприятинуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ хүдэлмэришэдые, колхозниагуудые, интеллигенциие эдэбхитэйгээр хабаадуулха арга боломжонууд улам үргэдэнэ, коммунизм байгуулгын үедэ улам хүгжэдэг ёhотойл социалис гуримаар өөрыгөө хүтэлбэрилгэ бэелүүлэгдэнэ.

Ажалша коллективүүдэй хүдэлмэридэхи ушар ёhо мэдэдэг журам ба эрхим hайн эмхидхэл, коллективүүдэй гэшүүдэй үүсхэл ба эдэбхи хэшээл, олоороо техническэ зохёохы ябуулга эрхилэлгэ — үйлэдбэриие эршэдхэлгын, научно-техническэ дэбжэлтые түргэдхэлгын, ниитын ажалай бүтээсые дээшэлүүлгын, совет арадай hүүдал байлалые hайжаруулгын, хүнэй дүрбэн тэгшээр хүгжэлгын зайлашагүй эрхэ нүхэсэл мүн.

Социалис демократиие улам саашадань хүгжөөн дэлгэрүүлхэ хараа бодол бэелүүлхэ зуураа Коммунис парти, Совет гүрэн хадаа хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ ажалшадай хабаадалсаха тухай, мүн предприяти дээрэ эзэн байhанаа, бухы оронойнгоо түлөөлэгшэ байhанаа ажалша бүхэнэй мэдэрдэг байха тухай Ленинэй заабариие шууд сэхээр бэелүүлнэ. Предприятинуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые хүтэлбэрилгые дам саашадань демократизацилха гээшэ ажалша коллективүүдтэ хүдэлдэг ниитын организацинуудай эдэбхи хэшээлые дээшэлүүлгэтэй таhаршагүй холбоотой. Ажалшадай политическэ ушар ёhо мэдэлгын ургалта, тэдэнэй соёлой ба мэргэжэлэйнь хэмжээнэй ургалта, залан хүтэлэлгые ба ажахыгаа эрхилэлгые нарижуулан hайжаруулга хадаа ажалша коллективүүдэй эрхэнүүдые үргэдхэхэ, обществын үмэнэ тэдэнэй даадаг харюусалгые шангадхаха эрхэ нүхэсэл байгуулна.

Статья 3. Ажалша коллективүүд ба гүрэнэй засагай болон захиргаанай зургаанууд

СССР-эй Конституциин ба совет хуулинуудай ёhоор гүрэнэй засагай ба захиргаанай зургаанууд өөhэдынгөө эрхэ мэдэлэй зэргээр демократическа централизмын үндэhэ hуури дээрэ ажалша коллективүүдэй ажал ябуулгые гүрэнэй зүгhөө хүтэлбэреэр хангадаг.

Ажалша коллективүүд өөhэдынь зүбшэн хэлсэлгэдэ гүрэнэй, ажахын ба социально-соёлой байгуулалтын талаар арадай депутадуудай Соведүүдэй, мүн тэдээндэ мэдэлтэй зургаануудай оруулhан асуудалнуудые хаража үзэдэг; өөhэдынь газар дээрэ бэелүүлэгдэхэ комплексно экономическа ба социальна хүгжэлтын, тэрэшэлэн түс түс нютагай Соведүүдэй мэдэлдэ хабаатай бусадшье асуудалнуудаар арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй үзэмжэдэ дурадхалнуудые оруулдаг.

Түс түс предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай ажал ябуулгада хабаатай шиидхэбэринүүдые баталан абахадаа, гүрэнэй засагай ба захиргаанай зургаанууд ажалша коллективүүдэй hанамжа, дурадхалнуудые хараадаа абадаг.

Арадай депутадуудай Соведүүд, тэдэнэй гүйсэдхэхэ ба захиргаанай зургаанууд, министерствэнүүд, гүрэнэй комитедүүд ба албан зургаанууд, ажахын зургаанууд предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай таhалгаряагүйгөөр, жэгдэ тэгшээр хүдэлхынь тулада эрхэ байдал хангадаг, ажалша коллективүүдэй ажал ябуулгада демократическа эшэ үндэhэ хүгжөөлгэдэ али болохоор туhа хүргэдэг юм.

Өөhэдынгөө хэhэн хүдэлмэри тухай, баталан абаhан шиидхэбэринүүд тухайгаа гүрэнэй засагай ба захиргаанай зургаанууд ажалша коллективүүдтэ мэдээсэжэ байдаг.

I. ЮРЭНХЫ ДҮРИМҮҮД

Статья 1. Предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай ажалша коллективүүд

Предприятиин, эмхи зургаанай, организациин ажалша коллектив — гүрэнэй, ниитын предприяти дээрэ, эмхи зургаанда, организацида, колхоздо ба кооперативна ондоошье организацида ажалай хамтын ажал ябуулга бэелүүлдэг бухы хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэдэл мүн.

Предприятиин, эмхи зургаанай, организациин байгууламжын ёhоор нэгэн бүхэли ажалша коллективэй бүридэлдэ цехүүдэй, таhагуудай, участогуудай, бригаданууд болон бусад подразделениинуудэй коллективүүд хүдэлдэг юм.

Советскэ Союзай Коммунис партиин организацинуудай хүтэлбэри доро ажалша коллективүүд СССР-эй ниитын байгуулалтые, ажабайдалай социалис түхэл шэнжые бухы хэмжээгээр бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ хэрэгтэ шэглүүлэгдэhэн экономическа, социальна, политическэ үүргэ уялга бэелүүлдэг, үйлэдбэриин, ниитын ба гүрэн түрын ажабайдалда, предприятинуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые хүтэлбэрилгэдэ ажалшадай эдэбхитэйгээр хабаадалсахадань туhа хүргэдэг.

Үндэр бүтээсэтэ ажал, партиин шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлгэ, совет хуулинууд ба правительствын тогтоолнуудые хэлбэришэгүйгөөр гүйсэдхэлгэ, гүрэнэй түсэбүүдые ба договороор абаhан уялгануудые дүүргэлгэ, хүдэлмэриин ашаг үрэ ба шанарые дээшэлүүлгэ, ажалай, үйлэдбэриин ба гүрэнэй журам бэхижүүлгэ, коллективэй гэшүүдэй ажалай ба ниитэ-политическэ эдэбхи хэшээлые хүгжөөхэ тухай саг үргэлжын анхарал оролдолго, коммунизм байгуулагшадай hанаан сэдьхэлэй гол ёhонуудай үзэл бодолтойгоор тэдэниие хүмүүжүүлгэ — ажалша коллективүүдэй уялга мүн.

Даалгагдаhан зорилгонуудаа тэдэнэй дүүргэхын, эрхэ түлөөлэлгээ бэелүүлхынь тулада совет гүрэн ажалша коллективүүдтэ шухала эрхэ нүхэсэл байгуулдаг.

Статья 2. Ажалша коллективүүд тухай хуули ёhон

Ажалша коллективүүдэй гол эрхэнүүд ба уялгануудые, мүн предприятинуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ тэдэнэй эрхэ түлөөлэлгые тодорхойлдог энэ мүнөөнэй хуулиhаа, тэрэшэлэн ССР Союзай хуули ёhонуудай бусад актнуудhаа ба тэдээнтэй зохилдуулагдан, ажалша коллективүүдэй ажал ябуулгын зарим асуудалнуудаар гаргагдадаг союзна республиканuудай хуули ёhоной актнуудhаа ажалша коллективүүд тухай хуули ёhон бүридэдэг юм.

Ажалша коллективүүд тухай хуули ёhо эбдэhэн хүнүүд тогтоогдомол гуримаар харюусалга даадаг.

Статья 4. Предприятинуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые хүтэлбэрилгэдэ ажалша коллективүүдэй хабаадалсаха гол ёhонууд

Ажалша коллективүүд:

гүрэнэй, обществын, коллективэй ба хүнэй аша туhые зохисотой зүбөөр тааралдуулhанай;

хүтэлбэрилгэдэ ажалшадые үргэн олоор хабаадуулжа байгаад, захиргаанай хүтэлбэриие нэгэ мэдэлтэй байлгаhанай;

ажалша коллективэй эрхэнүүд ба уялгануудай эб эмхитэй байhанай;

ажалай, үйлэдбэриин ба гүрэнэй журам, социалис хуули ёhо шууд сэхээр сахиhанай, коллективэй гэшүүн бүхэнэй эрхэнүүд ба хуулита аша туhые хамгаалhанай;

коллективэй гэшүүдэй ажалай ба ниитэ-политическэ эдэбхи хэшээлые, зохёохы ёhоной үүсхэлые бухы хэмжээгээр хүгжөөhэнэй, ажалша коллективэй эрхэ түлөөлэлгэ бэелүүлгэдэ тэдэнэй хабаадалсаhанай, хүнэй дүрбэн тэгшээр хүгжэхын тулада эрхэ нүхэсэл байгуулhанай;

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

...АЙШААНАБДИ, ДЭМЖЭНЭБДИ

...ДЭНЭЙ ГОЛ ЗОРИЛГО

…ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Анд-…ПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ …эдээ, **«Ажалай бүтээсые эрид ехээр дээшэлүүлхэ …кономическа талаар бэелүүлхэ гол шухала зорилго** …—гэжэ тэмдэглэhэн байна.

…, манай совхозой бухы коммунистнууд болон … КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нү-…В. Андроповой Пленум дээрэ хэлэhэн үгэ дотор …рограммна hанал бодолнууд болон тобшолол-…нэгэн дуугаар hайшаанабди.

…ленум хадаа манай республикын байгуулагдаhаар …0 жэлэй ойн баярай урдахана үнгэргэгдэбэ гээшэ. …имэhээ республикымнай ажалшад энэ түүхэтэ … шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, эрхим амжалта…э дабшана. Бидэнэршье энэ түүхэтэ хэрэгтэ өөhэ-…убитые оруулхын тула бухы хүсөөрөө урагшаа даб-… Ажалай бүтээсые эрид ехээр дээшэлүүлгэ хадаа …гол зорилго болоно.

В. БАДМАЕВ,
Захааминай районой Далахайн совхозой мал адуулагша, залуу коммунист

Түрэл Коммунис партиин Центральна Комитедэй hая үнгэрhэн Пленумэй, мүн СССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэ сессиин материалнуудтай танилсаад байхадаа, ажал дээрээ бүри амжалтатай hайнаар хүдэлхэ гэhэн зорилго бидэнэй урда табигдаад байна.

Эндэ зүбшэгдэhэн асуудалнууд дотор мүнөө үе сагай шухалын шухала зорилгонууд хүсэн түгэлдэрөөр шэнжэлэгдэнэ гээшэ. Эгээл тиимэhээ совет хүн бүхэн тэрэниие тон ханалгатайгаар, гүнзэгыгөөр шудалхые эрмэлзэхэ уялгатай болоно. Партиин ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэhэн үгэ бидэ бүгэдэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ илангаяа дүтэ бай-…

АЖАЛАЙ ЖУРАМ БЭХИЖҮҮЛХЭ

на. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин шанарые hайжаруулха зуураа ажалай ба үйлэдбэриин журам бэхижүүлхэ хэрэгтэ бидэ хүдэлмэришэн хүнүүд гол анхаралаа хандуулха ёhотойбди.

Үнгэрэгшэ жэлhээ нааша манай бригадын коллектив ажалай шэнэ гурим болохо хамтын подрядта ороод хүдэлжэ байна. Энэ талаар зарим тэды дүй дүршэлтэй болгдобо. Мүнөө хабарай тарилгын хүдэлмэри үнгэргэхэдөө, бидэ нёдондо ушарhан дутагдалнуудые хараадаа абаhан гээшэбди. Илангаяа ажалай журам бэхижүүлхэ асуудалда тусхай анхарал хандуулагдаhан байна. Мүнөө ороohото ургамалнуудай тарилгые, паар хахалалгые хараалhан болзор соонь дүүргэбэбди. Ургажа байhан таряагаа hайнаар харууhалжа абахын түлөө тэмсэгдэнэ. Таряа хуряалгада эршэмтэйгээр бэлдэнэбди, мүнөө комбайнуудаа бултыень заhабарилжа дүүргээд байнабди.

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула эрмэлзэл түгэс байhанаа нүхэдэйнгөө үмэнэhөө мэдүүлнэб.

О. КАТИН,
Хоринн районой «Георгиевский» совхозой тракторно-таряан ажалай бригадир.

ШАГНАЛ

Республикын партийна болон совет органуудта удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээ ажаллаhанайнь түлөө, түрэhөөр 60 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, республиканска удха шанартай …усхайта пенсионер Трифон Сергеевич **Кокоринние** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

Ажалша коллективүүд тухай, предприятинуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые хүтэлбэрилгэдэ тэдэнэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай Совет Социалис Республиканудай Союзай

ХУУЛИ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай ажал ябуулгын асуудалнуудые хамтаараа зүбшэн хэлсэһэнэй, шиидхэһэнэй;

шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ хүгжөөһэнэй, тушаалта хүнүүдэй ба коллективэй бусад гэшүүдэй ажал ябуулгые али бүхы талаһаань сэгнэһэнэй, өөһэдынь үмэнэ табигдажа байгаа зорилгонуудые дүүргэхын түлөө коллективэй гэшүүдэй харюусалгые дээшэлүүлһэнэй;

предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай ажал ябуулга тухай коллективэй гэшүүдтэ соносхоной, саг үргэлжэ мэдээсэжэ байһанай, олониитын һанамжа хараада абаһанай үндэһөөр;

предприятинуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ хабаадалсадаг.

Статья 5. Гүрэнэй ба ниитын хэрэгүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ, шиидхэлгэдэ ажалша коллективүүдэй дүүргэдэг гол эрхэ түлөөлэлгэ

ССР Союзай ба союзна республиканудай хуулинуудай ёһоор ажалша коллективүүд:

ажалша коллективэй ашатуһада хабаатай арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй абадаг хуулинуудай, шиидхэбэринуудэй проектнуудые, мүн зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдадаг гүрэнэй ба ниитын ажабайдалай бусад асуудалнуудые хаража үзэдэг, тэдээн тушаа өөһэдынгөө дурадхалнуудые дэбжүүлэн табидаг;

арадай депутадуудай Соведүүдэй депутадта кандидадуудые, һунгуулиин комиссинуудай бүридэлдэ түлөөлэгшэдые дэбжүүлдэг;

ажалша коллективэй дэбжүүлһэн арадай депутадуудай Соведүүдэй депутадуудай тоосоонуудые, тэрэшэлэн арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй, тэдэнэй таһагуудай ба захиргаануудай тоосоонуудые шагнадаг;

арадай судьянарта кандидадуудые дэбжүүлдэг; районно (городской) арадай сүүдүүдэй арадай заседательнуудые һунгадаг, тэдэнэй тоосоонуудые шагнадаг;

арадай депутадуудай Соведүүдэй депутадуудые, арадай судьянарые дуудуулан бусааха тухай асуудал табидаг, һунгагшадай этигэл найдабарине харюулаагүй районно (городской) арадай сүүдүүдэй арадай заседательнуудые дуудуулан бусаадаг;

саг үргэлжэ хүдэлдэг үйлэдбэриин зүблөөнүүдые, арадай хиналтын комитедүүдые, бүлэгүүд ба постнуудые, нүхэдэй сүүдүүдые, мүн ажалша коллективүүдтэ хүдэлдэг ниитын бусад зургаануудые һунгадаг, тэдэнэй тоосоонуудые шагнадаг;

гүрэнэй ба ниитын ажабайдалай бусад асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг.

II. ПРЕДПРИЯТИНУУДЫЕ, ЭМХИ ЗУРГААНУУДЫЕ, ОРГАНИЗАЦИНУУДЫЕ ХҮТЭЛБЭРИЛГЭДЭ АЖАЛША КОЛЛЕКТИВҮҮДЭЙ ДҮҮРГЭДЭГ ГОЛ ЭРХЭ ТҮЛӨӨЛЭЛГЭ

Статья. 6. Экономическа ба социальна хүгжэлтые түсэблэлгэдэ ажалша коллективүүдэй дүүргэдэг эрхэ түлөөлэлгэ

Ажалша коллективүүд:

предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай экономическа ба социальна хүгжэлтын холын хараата ба мүнөөнэй түсэбүүдэй (хүдэлмэриин түсэбүүдэй) проектнуудые зохёон табилгада, зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсадаг. Ажалша коллективүүдэй хаража үзэһэнэй һүүлээр дүрсагдааша түсэбүүдэй проектнүүд баталалгада табигдадаг;

нэмэлтэ арга нөөсэнүүд болон арга боломжонуудые хараада абадаг үгтэмжын түсэбүүдые зохёон табидаг, баталан абадаг;

түсэбүүдые, договороор абаһан уялгануудые дүүргэхэ, ажахын тоосоо бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ хэмжээнүүдые бэелүүлдэг;

ажалай бүтээсые, үйлэдбэриин ашаг үрэ ба хүдэлмэриин шанар дээшэлүүлхэ хэмжээ ябуулгануудые баталдаг, бэелүүлдэг;

түсэбүүдэй, договороор абаһан уялгануудай хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһан тухай, түсэбүүдые хубилгаһанай шалтагаанууд тухай, үйлэдбэриин-ажахын ажал ябуулгын үрэ дүнгүүд тухай захиргаанине шагнадаг, түс түс дурадхалнуудые үгэдэг, харин шухала болоһон үшарта мэдэлээрээ дээдэ тээхи зургаануудайнь анхаралда тэдэниие дуулгадаг.

Статья. 7. Хамтын договорнуудые баталха тушаа ажалша коллективүүдэй дүүргэдэг эрхэ түлөөлэлгэ

Ажалша коллективүүд:

хамтын договорнуудые зохёон табилгада хабаадалсадаг, тэдэниие зүбшэн хэлсэдэг, тэдээн тушаа шиидхэбэринуудые абадаг, эдэ договорнуудта гар табихыень предприятинуудай, организацинуудай профсоюзай комитедүүдые түлөөлдэг;

хамтын договорнуудай дүүргэлтэ хангаха хэмжээнүүдые бэелүүлдэг;

хамтын договорнуудай хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһан тухай предприятинуудай, организацинуудай захиргаанай ба профсоюзай комитедүүдэй тоосоонуудые шагнадаг; шухала болоһон үшарта хамтын договорнуудаар абаһан уялгануудаа дүүргэдэггүй хүнүүдые харюусалгада хабаадуулха тухай асуудалнуудые табидаг.

Статья 8. Социалис зөөри сахиха ба материальна арга хэрэгсэлнүүдые бодомжотой зүбөөр ашаглаха талаар ажалша коллективүүдэй дүүргэдэг эрхэ түлөөлэлгэ.

Ажалша коллективүүд:

социалис зөөрине сахиха ба тэрэниие арьбадхан өлбэгжүүлхэ, эзэн буса ябадалтай, арадай баялигта хайша хэрэгээр хандалгатай тэмсэхэ, гүрэнэй ба ниитын эд зөөри хулгайлгые уридшалан һэргылхэ тушаа хэмжээнүүдые бэелүүлдэг;

доторой арга нөөсэнүүдые бүрин дүүрэнээр элирүүлхэ, ашаглаха, түүхэй эд ба материалнуудые, элшэ хүсэ ба түлишые гаргашалгын талаар эрдэм наукада үндэһэлһэн нормо табиха, тэдэниие бодомжотой зүбөөр, гамтайгаар ашаглаха, үйлэдбэридэ голодоһо, гээлтэ хоролто гаргалгын шалтагаануудые усадхаха, түхеэрэлгэ, машинануудые, бусад гол фонднуудые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан дурадхалнуудые оруулдаг, хэмжээнүүдые бэелүүлдэг.

газарые, газар доорохи баялигуудые уһа, ой модо болон байгаалиин бусад арга нөөсэнүүдые бодомжотой зүбөөр ашаглаха тушаа хэмжээнүүдые бэелүүлдэг;

социалис зөөри сахиха, материальна ба финансова арга нөөсэнүүдые бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ тухай хуули ёһо хазагайруулһан, муу шанартай ба стандартна бэшэ продукци гаргаһан зэмэтэй хүдэлмэрилэгшэдые тогтоогдомол гуримаар харюусалгала хабаадуулха тухай асуудалнуудые табидаг.

Статья. 9. Ажалай журам хангаха хэрэгтэ ажалша коллективүүдэй дүүргэдэг эрхэ түлөөлэлгэ

Ажалша коллективүүд:

захиргаанай ба профсоюзай комитедэй зууршалгаар ажал хэхэ дотоодын журамай дүримые баталдаг, тэрэниие сахиха тушаа хэмжээнүүдые абадаг;

ажалай журамай ямар байһые зүбшэн хэлсэдэг, тэрэниие бэхижүүлхэ хэмжээнүүдые бэелүүлдэг;

ажалдаа амжалта түйлаһанай түлөө ниитын урмашуулгын хэмжээнүүдые хэрэглэдэг, һанаан сэдьхэлэй ба материальна талаарнь урмашуулхын тулада хүдэлмэрилэгшэдые дэбжүүлдэг, гүрэнэй шагналнуудта табиха кандидатуранууд тушаа һанамжаяа хэлэдэг;

үйлэдбэриин шэнэ юумэ үүсхэгшэдтэ, түрүүшүүлдэ, тэрэшэлэн предприяти дээрэ, эмхи зургаанда, организацида үнэн сэхээр үни удаан саг соо хүдэлжэ байһан хүнүүдтэ зорюулжа, мүнөө хүсэндөө байгаа гуримай ёһоор энэ хэрэгтэ үгтэһэн мүнгэ зөөриһөө нэмэлтэ хүнгэлэлтэ ба булюу һайн байдал тогтоодог;

ажалай журам эбдэһэн ябадалда тэсэшэгүй оршон байдал тогтоодог, ажал хэхэ уялгаяа хайша хэрэгээр дүүргэдэг хүдэлмэрилэгшэдтэ нүхэд ёһоной хатуу шанга эрилтэ табидаг; ажалай журам эбдэһэнэй түлөө коллективэй гэшүүдтэ ниитын зэмэ тохолгын хэмжээнүүдые (нүхэд ёһоор зэмэлэлгэ, ниитын донгодолго) хэрэглэдэг; ажалай журам эбдэгшэд тухай материалнуудые нүхэдэй сүүдэй үзэмжэдэ дамжуулан үгэдэг; ажалай журам эбдэгшэдые хуулиин ёһоор харюусалтада хабаадуулха тухай, тэрэ тоодо бага түлбэритэй хүдэлмэридэ сап зуура оруулха, ажалһаань гаргаха тухай, жэлэй хүдэлмэриин дүнгүүдээр ба олон жэлдэ хүдэлһэнэй түлөө үгтэхэ тэдэнэй шангуудые, мүн олон жэлдэ таһалгаряагүйгөөр хүдэлһэнэйн түлөө үгтэдэг нэмэлтэ амаралтыень хүсэдөөр гү, али зарим хубиарнь хаһаха тухай, предприятида, эмхи зургаанда, организацида, хүргэһэн материальна гарза хохидолыень тэхэрюулхэ тухай, гэр байра абаха ээлжээень хойшолуулха тухай, мүн хуулиар хараалагдаһан нүлөөлэлгын бусад хэмжээнүүдые хэрэглэхэ тухай асуудалнуудые табидаг.

Ажалша коллектив өөрын тоо тохоһон зэмые болзорһоонь урид, тэрэниие хэрэглэһэн үдэрһөө хойшо жэлэй үнгэрөөгүй байхада болюулха эрхэтэй. Тэрэшэлэн коллективэй гэшүүнэй журамые шэнээр эбдээгүй һаань, мүн сэхэ хүдэлмэрилэгшэ байһанаа харуулаа һаань, жаяг заршамай зэмыень болзорһоонь урид болюулха тухай гү, али ажалай журам эбдэһэнэйнь түлөө захиргаанай хэрэглэһэн нүлөө үзүүлгын ондоошье хэмжээнүүдые болюулха тухай зууршалха эрхэтэй.

Статья 10. Эрдэм, наукын, техникын түйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, хүдэлмэрилэгшэдэй зохёохы үүсхэлые хүгжөөхэ талаар ажалша коллективүүдэй дүүргэдэг эрхэ түлөөлэлгэ

Ажалша коллективүүд:

научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ, эрдэм наукын, шэнэ техникын, түрүү технологиин түйлалтануудые, ажалай ба хүтэлбэрилгые научна ёһоор эмхидхэлгые үйлэдбэридэ ба ажабайдалай бусад һалбаринуудта үргэн ехээр нэбтэрүүлхэ тушаа хэмжээнүүдые абадаг;

олониитээрээ техническэ зохёохы ажал эрхилхэдэнь, ухаалан зохёолгодо, уралан нарижуулгада, үйлэдбэриин шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй эрхэнүүдые хамгаалгада туһа хүргэдэг; научна ба научно-техническэ бүлгэмүүдтэ, ухаалан зохёогшодой, уралан нарижуулагшадай эмхинүүдтэ дэмжэлгэ үзүүлдэг;

сэдьхэл бодолой талаар урмашуулгын хэмжээнүүдые хэрэглэдэг, шэнэ техникэ, технологи ухаалан зохёолтодо, нэбтэрүүлгэдэ, түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг хүдэлмэрилэгшэдые урмашуулха тухай дурадхалнуудые оруулдаг;

эрдэм наукын ба техникын түйлалтануудые нэбтэрүүлхэ, зохёохы ёһоной үүсхэл, ухаалан зохёолго ба уралан нарижуулга хүгжөөхэ тушаа хэмжээ ябуулганудай хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байһан тухай захиргаание шагнадаг, түс түс дурадхалнуудые үгэдэг.

Статья 11. Ажалай эмхидхэлэй, нормо табилгын ба түлбэриин талаар ажалша коллективүүдэй дүүргэхэ эрхэ түлөөлэлгэ

Ажалша коллективүүд:

ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ, үсөөн хүнүүдтэйгээр тогтоогдоһон түсэбүүдэе дүүргэлтэдэ, ажалай саг үргэлжэ һайнаар хэрэглэлтэдэ туһа хүргэдэг ажалаа эмхидхэлгын түрүү шэнжэтэй түхэл маягуудые нэбтэрүүлхэ хэмжээнүүдые дурадхадаг, бэелүүлдэг;

хүдэлмэрилэгшэдэй тоое хорооһоной ашаар коллектив дотор абтаһан салин хүлһэнэй фондын алмалтые мүнөө хүсэндөө байһан нормонуудтай (даабаринуудтай) сасуулбал, ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри дүүргэдэг хүдэлмэрилэгшэдые урмашуулхын тулада тогтоогдомол гуримаар хэрэглэхэ асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ хабаадалсадаг;

ажалай гаргашануудай техническэ талаараа үндэһэ баримтатай нормонуудые улам үргэнөөр хэрэглэхэ ба тэдэниие дүүргэхын тулада эрхэ нүхэсэл байгуулха хэрэгтэ зорюулагдаһан дурадхалнуудые зохёон табилгада хабаадалсадаг;

ажалай түлбэрине нарижуулан һайжаруулха, хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй салин хүлһэнэй өөрынь ажалаараа оруулһан хубитатай тааралдадаг байхые хангаха, коллективэй хүдэлмэриин эсэсэй үрэ дүнгүүдһээ салин хүлһэнэй дулдыдадаг байлгые шангадхаха тухай шурадхалнуудые оруулдаг;

хүдэлмэрилэгшэдые шагналгые нарижуулан һайжаруулха, материальна урмашуулгын фондһоо бусад түлбэри, хүнгэлэлтэнүүдые олгохо тухай дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэдэг, һайшаадаг;

хүсэндөө байһан ажалай нормо ба тэрэнэй түлбэриин турим хэрэглэлгын хойноһоо хиналта бэелүүлдэг;

комсомол-залуушуулай коллективүүдые байгуулха тухай комсомолой организацинуудай дурадхалнуудые хаража үзэдэг, өөһэдынгөө дурадхалнуудые оруулдаг.

Статья 12. Хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай эдэбхи хэшээлые хүгжөөхэ, социалис мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгтэ ажалша коллективүүдэй дүүргэдэг эрхэ түлөөлэлгэ

Ажалша коллективүүд:

коллективүүдэй гэшүүдэй ажалайнь эдэбхи хэшээлые бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлдэг, социалис мүрысөө, ажалдаа коммунис ёһоор хандахын түлөө хүдэлөөе хүгжөөдэг;

предприятинууд дээрэ, эмхи зургаануудта, организацинуудта дэлгэрүүлэгдэхэ социалис мүрысөөнэй гурим баталдаг; илажа гарагшадые сэдьхэл бодолой ба материальна талаарнь урмашуулгын хэмжээнүүдые тодорхойлдог;

социалис уялгануудые баталан абадаг, тэдэниие дүүргэхэ хэмжээнүүдые бэелүүлдэг: социалис мүрысөөнэй ябасые соносходог, тэрэнэй дүнгүүдые гаргадаг, илагшадыень тодорхойлдог;

түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ, нэбтэрүүлхэ тушаа хэмжээ ябуулгануудые зохёон табилгада, бэелүүлгэдэ хабаадалсадаг;

бусад ажалша коллективүүдтэй мүрысэхэ социалис мүрысөөн ба зохёохы ёһоор харилсан ажаллаха тухай договорнуудые баталдаг;

социалис уялгануудые дүүргэлгэдэ туһа хүргэдэг эмхидхэлэй-техническэ хэмжээ ябуулгануудые хэр зэргэ бэелүүлжэ байһан тухайнь захиргаанай, профсоюзай комитедэй мэдээсэлнүүдые шагнадаг, түс түс дурадхалнуудые үгэдэг.

Статья. 13. Кадрнуудые бэлдэхэ, мэргэжэлынь дээшэлүүлхэ, хубаарилан табиха талаар ажалша коллективүүдэй дүүргэдэг эрхэ түлөөлэлгэ

Ажалша коллективүүд:

кадрнуудые бэлдэхэ, хубаарилан табиха, бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ, коллективүүдэй тортууритай һайн байлгые хангаха, предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай бүридэлые нарижуулан һайжаруулха асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ, шиидхэлгэдэ хабаадалсадаг; ажалдаа шалгарһан коллективэй гэшүүдтэ разрядынь (классынь) дээшэлүүлхые гү, али хүдэлмэриинь талаар дээгүүр тушаалда дэбжүүлхые дурадхадаг;

кадрнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ, шэнэ мэргэжэлнүүдтэ һургаха, һурган хүмүүжүүлгые хүгжөөхэ, ажалай түрүү онол аргануудые шудалдаг һургуулинуудай хүдэлмэриин асуудалнуудые хаража үзэдэг;

ССР Союзай хуулинуудай ёһоор ниитын организацинуудые дамжуулан, предприятинууд дээрэ, эмхи зургаануудта, организацинуудта хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые тушаалда томилхо асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хабаадалсадаг; эдэ хүдэлмэрилэгшэдые тушаалда томилолто ба тушаалһаань сүлөөлэлгэ ажалша коллективэй һанамжые хараада абалсан хэгдэдэг;

хүдэлдэг залуушуулай һуралсалай, тэдэниие мэргэжүүлэн бэлдэхэ, коллективтэ удаан саг соо хүдэлгэхэ асуудалнуудые хаража үзэдэг, түс түс дурадхалнуудые оруулдаг, шефтээ абаһан һургуулинуудта һурагшадые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлгые һайжаруулгада, тэдэнэй мэргэжэлээ шэлэн ололгодо туһа хүргэдэг;

предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай мүнгэ зөөриһөө стипендинүүдые түлэдэг байхаар дээдэ ба түсхай дунда һургуулинуудта һуралсахын тулада эльгээгдэхэ үйлэдбэриин түрүүшүүлэй кандидатуранууды баталдаг.

Статья 14. Экономическа урмашуулгын фонднуудые хубаарилгада, хэрэглэлгэдэ ажалша коллективүүдэй эрхэ түлөөлэлгэ

Ажалша коллективүүд:

материальна урмашуулгын фондын, социально-соёлой хэмжээ ябуулгануудай ба гэр байра барилгын фондын, үйлэдбэрине хүгжөөлгын фондын хэрэгсэлнүүдые ашаглаха асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хабаададаг, эдэ фонднуудые гаргашалгын сметэнүүдые зүбшэн хэлсэдэг, һайшаадаг, тэдэнэй дүүргэлтые хинадаг. Предприятинууд болон организацинуудта байгуулагдаһан материальна урмашуулгын фондын, социально-соёлой хэмжээ ябуулгануудай ба гэр байра барилгын фондын хэрэгсэлнүүд ажалша коллективэй зүбшөөлгүйгөөр хаһагдан абтажа болохогүй байна:

кооперативна ба хубиин гэр байра бариха, мүн гэр байрын эрхэ байдалые һайжаруулха гү, али гэрэй ажахытай болохо талаар материальна урмашуулгын фондын, социально-соёлой хэмжээ ябуулгануудай ба гэр байра барилгын фондын болон нимэ зорилготойгоор хараалагдаһан бусад фонднуудһаа (хэрэгсэлнүүдһээ тогтоогдоһон гуримаар хүдэлмэрилэгшэдтэ материальна туһаламжа үзүүлхэ тухай асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хабаададаг, нимэ материальна туһаламжын үзүүлэгдэхэ аргатай хүдэлмэрилэгшэдэй кандидатурануудые баталдаг.

Статья 15. Ажаллаха арга боломжые һайжаруулгада, сахин хамгаалгада, ажалша коллективүүдэй эрхэ түлөөлэлгэ

Ажалша коллективүүд:

ажаллаха арга боломжые, ариг сэбэрэй-элүүржүүлгын хэмжээ ябуулгануудые һайжаруулха, сахин хамгаалха комплексно түсэбүүдые зүбшэн хэлсэдэг, һайшаадаг, эдэ түсэбүүдэй дүүргэлтые хинадаг;

техникээр зэбсэглүүлхэ, оньһожоруулха ба автомат түхеэрэлгээр хангаха, үйлэдбэриин эмхидхэл болон болбосоролые һайжаруулха, гарай, бага мэргэжэлтэй хүнүүдэй хэдэг ба хүшэр хүндэ бар хүсэнэй ажалые хорооохо хэмжээ ябуулганууд тухай дурадхалнуудые оруулдаг, тэдэниие бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаададаг;

хүдэлдэг эхэнэрнүүдэй ажаллаха арга боломжые, һуудал байдалые һайжаруулха, эхэ болон үхибүүе сахин хамгаалгые шангадхаха талаар хэмжээ ябуулгануудые зохёон бэелүүлдэг;

ажалые сахин хамгаалхаар хараалагдаһан хэрэгсэлнүүдые ашаглалгые, предприятинуудта, эмхи зургаануудта, организацинуудта ажалые сахин хамгаалха дүримүүдые, заабаринуудые бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй сахилгые хинадаг;

социальна страхованиин хэрэгсэлнүүдые ашаглаха асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг, зохихо дурадхалнуудые оруулдаг;

ажалые сахин хамгаалгын дүримүүдые, оршон тойронхи байгаалиие сахин хамгаалха хуулиие хазагайруулгада гэм зэмэтэй хүнүүдые харюусалгада хабаадуулха тухай асуудалнуудые табидаг.

Статья 16. Хүдэлмэрилэгшэдэй социально-соёлой ба гэр байрын-ажаһуудалай эрхэ байдалые һайжаруулгада ажалша коллективүүдэй эрхэ түлөөлэлгэ

Ажалша коллективүүд:

социально-соёлой хэмжээ ябуулгануудай ба гэр байра барилгын түсэбүүдые хаража үзэдэг, һайшаадаг, тэдэнэй дүүргэлтэ тухай тоосоонуудые шагнадаг;

гэр байраа һайжаруулхаар болоһон хүнүүдые хараада абаха тухай асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хабаададаг, зохихо дурадхалнуудые оруулдаг; гэр байра хубаарилгые хинадаг, олондо соносходог;

предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай социально-соёлой хэмжээ ябуулгануудай ба гэр байра барилгын фондын, үргэн хэрэглэмжын фондын болон эдэ зорилгонуудта хараалагдаһан бусад фонднуудай хэрэгсэлнүүдэй ашаар байрын гэрнүүдые, һургуулида ороогүй хүүгэдэй эмхи зургаануудые, соёлой-ажаһуудалай бусад объектнүүдые бариха тухай шиидхэбэринүүдые абадаг. Дурсагдаһан фонднуудай ашаар баригдаһан байшан гэрнүүдэй байрын талмай ажалша коллективэй зүбшөөлгүйгөөр ондоо организацинуудта дамжуулан үгтэхэ гү, али ямар нэгэн ондоо зорилготойгоор хэрэглэгдэхэ ёһогүй;

гэр байра барилгын кооперативуудые эмхидхэхэ тухай дурадхалнуудые оруулдаг;

коммунальна, гэр һуудалай ба медицинскэ хангалтын, худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой ямар байһые, транспортын хүдэлмэрине зүбшэн хэлсэдэг, зохихо дурадхалнуудые оруулдаг;

хүн зоной ажаһуудал хангалгын предприятинуудай ба организацинуудай, эмнэлгэ-һэргылэлгын эмхи зургаануудай хүдэлмэриин хойноһоо хиналта тогтоодог;

предприятинууд болон организацинуудай хамһабариин ажахынуудые эмхидхэлгые, тэдэнэй ажал ябуулгые, хамтаараа саад ба огород тарилга үргүүлгые, хубиин хамһабариин ажахынуудые хүгжөөлгын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хабаададаг;

коллективэй гэшүүдэй ба тэдэнэй гэр бүлын амаралта эмхидхэлгын физкультура болон спортые хүгжөөлгын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хабаададаг;

спортивна ба оборонно-ниитын хүдэлмэриин ямар байһые коллективэй гэшүүд болон тэдэнэй гэр бүлые хангадаг элүүржүүлгын, хүүгэдэй, соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай ажал ябуулгые хаража үзэдэг, зохихо дурадхалнуудые оруулдаг;

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшад болон урда тээнь ажалша коллективүүдэй гэшүүд байһан пенсионернууд тухай анхарал оролдолго гаргадаг, ниитын хүдэлмэридэ, совет арадай революционно, дайшалхы ба ажалай ёһо заншалнуудаар залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ тэдэниие эдэбхитэйгээр хабаадуулдаг.

Статья 17. Коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хүдэлмэрине эмхидхэлгэдэ ажалша коллективүүдэй эрхэ түлөөлэлгэ

Ажалша коллективүүд:

коллективэй гэшүүдые үзэл сурталай-политическэ, ажалай, абари зангай талаар хуули ёһо ойлгодогоор комплексноор хүмүүжүүлхэ, коллектив дотор һанаан сэдьхэлэй таарамжатай һайн оршон байдал тогтоохо, коллективтээ хабаатай байһанай түлөө омогорхол мэдэрэл ажалшадта хүмүүжүүлхэ, совет ёһо гурим болон заншалнуудые нэбтэрүүлхэ ба хүгжөөхэ хэмжээнүүдые бэелүүлдэг;

хүн зоной дунда политическэ-хүмүүжүүлгын ба соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ, гэр бүлые бэхижүүлхэ ба үхибүүдые хүмүүжүүлгые һайжаруулха, коммунис гурим заншалнуудые ажабайдалда батадхаха арга олгоһон эрхэ байдал байгуулгада хабаададаг;

соёл-гэгээрэлэй хэмжээ ябуулгануудай түсэбүүдые һайшаадаг;

коллективэй гэшүүдые совет патриотизмын, социалис интернационализмын үзэл бодолтойгоор, социалис ёһоной ниитын ажабайдалай гурим заршамуудые сахидагаар, хүндэлдэгөөр, арадай зөөридэ гамтайгаар хандадагаар, архидалгада, хулгаан ааша гаргалгада, хомхойрологодо, мүн коммунис ёһо заншалда зүрюу харша бусад үзэгдэлнүүдтэ эбсэшэгүй байхаар хүмүүжүүлхэ хэмжээнүүдые абадаг;

хуули хазагайруулгые уридшалан һэргылхэ хүдэлмэридэ хабаададаг, хуули эбдэһэн хүнүүдые заһаруулан хүмүүжүүлхэ хэмжээнүүдые бэелүүлдэг.

Статья 18. Үйлэдбэриин бригадын коллективэй гол эрхэ түлөөлэлгэ

Предприятиин, организациин ажалша коллективэй эхин шатын үйлэдбэриин бригадын коллективэй эрхэ түлөөлэлгэ энэ Хуулитай зохилдуулагдажа, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтооһон гуримаар баталагдаһан бригаданууд тухай дүримүүдээр тодорхойлогдодог.

Үйлэдбэриин бригадын коллектив:

бригадые бүридүүлхэ, тэрэнэй ажалай түлбэрине ба урмашуулгые түсэблэхэ, эмхидхэхэ, хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл шадабарине дээшэлүүлхэ, бригадын гэшүүдые хүмүүжүүлхэ, журам эбдэгшэдые харюусалгада хабаадуулха асуудалнуудые шиидхэлгэдэ сэхэ гү, али бригадын соведээр дамжуулан хабаададаг;

бригадираар томилходонь захиргаанда зүбшэл үгэдэг, хэрбээ коллективэй этигэл найдалые харюулаагүй һаань, тэрэниие бригадирай уялгануудһаа сүлөөлхэ эрилтэ захиргаанай урда табиха эрхэтэй;

ниитын зургаание—бригадын соведые һунгадаг.

III. ПРЕДПРИЯТИНУУДЫЕ, ЭМХИ ЗУРГААНУУДЫЕ, ОРГАНИЗАЦИНУУДЫЕ ХҮТЭЛБЭРИЛГЭДЭ АЖАЛША КОЛЛЕКТИВҮҮДЭЙ ЭРХЭ ТҮЛӨӨЛЭЛГЫЕ БЭЕЛҮҮЛГЭ

Статья 19. Предприятинуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые хүтэлбэрилгэдэ ажалша коллективүүдэй эрхэ түлөөлэлгые бэелүүлхэ түхэл маягууд

Ажалша коллективүүдэй эрхэ түлөөлэлгэ предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай ажалша коллективүүдэй хамтын суглаануудаар (конференцинүүдээр) бэелүүлэгдэдэг.

Суглаануудай хоорондохи үе соо ажалша коллективүүдэй эрхэ түлөөлэлгэ бэелүүлэгдэхэ гэбэл:

захиргаантай хамта партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинуудай һунгагдадаг зургаануудаар;

тэдэнэй уставууд болон совет хуулинуудтай зохилдуулан, ажалша коллективүүдтэ хүдэлдэг профсоюзай ба ниитын бэшэшье организацинуудаар һунгагдадаг бусад зургаануудаар;

тэрэнэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдтэй зохилдуулан гү, али ажалша коллективүүдэй даалгабаряар предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай захиргаанаар.

Хамтын суглаануудай хоорондохи үе соо ажалша коллективэй эрхэ түлөөлэлгые бэелүүлхэ ажал ябуулга тухайдаа захиргаан болон профсоюзай комитет ажалша коллективэй гэшүүдтэ ходо ходо мэдээсэжэ байдаг.

Статья 20. Ажалша коллективүүдэй хамтын суглаанууд (конференцинүүд)

предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай ажалша коллективүүдэй хамтын суглаанууд (конференцинүүд) ажалша коллективүүдэй ажабайдалай, ажал ябуулгын эгээл шухала асуудалнуудые хаража үзэдэг. Предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай ажалша коллективүүдэй суглаанууд (конференцинүүд) мүн лэ цехүүдээр, таһагуудаар, участогуудаар, бригадануудаар болон бусад һалбаринуудаар үнгэргэгдэжэ болохо.

Цехүүдэй, таһагуудай, участогуудай ба байгууламжын бусад һалбаринуудай олон халаантай гү, али территориинь эндэ тэндэ байһанай шалтагаануудаар суглаануудые зарлалгын түбэг бэрхэшээлдэ ороходонь, предприятинуудта, эмхи зургаануудта, организацинуудта ажалша коллективүүдэй конференцинууд үнгэргэгдэдэг. Ажалша коллективэй тодорхойлһон хэм хэмжээгээр, ёһо гуримаар конференцидэ хабаадаха делегадууд һунгагдадаг.

Партийна, профсоюзай болон бусад ниитын организацинуудай, захиргаанай, арадай хиналтын зургаануудай, саг үргэлжэ хүдэлдэг үйлэдбэриин зүблөөнүүдэй, коллективүүдэй зарим гэшүүдэй үүсхэлээр, тэрэшэлэн захиргаанай ба ниитын эмхинүүдэй хамтын үүсхэлээр ажалша коллективүүдэй суглаанууд (конференцинүүдэй) үзэмжэдэ табигдаха асуудалнууд оруулагдадаг. Предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай профсоюзай комитедүүд захиргаантай хамта ажалша коллективүүдэй суглаануудые (конференцинүүдые) зарладаг.

Предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай ажалша коллективүүдэй суглаанууд (конференцинүүд) шухала хэрэгтэй болоходонь, тиихэдэ жэлдээ хоёр дахинһаа үсөөн бэшээр үнгэргэгдэдэг.

Коллективэй бүхы гэшүүдэй хахадһаа олонхинь хабаадабал — суглаан, харин делегадуудай гурбанай хоёрһоо үсөөн бэшэнэйнь хабаадабал, конференци хуулита гэжэ тоологдодог.

Статья 21. Ажалша коллективүүдэй хамтын суглаануудай (конференцинүүдэй) шиидхэбэринүүд

Суглаанда (конференцидэ) хабаадаһан коллективэй гэшүүдэй нюуса бэшээр дуугаа үгэлгөөр олонхиин дуугаар ажалша коллективэй хамтын суглаанай (конференциин) шиидхэбэринүүд абтадаг. Цехүүдтэ болон предприятиин эмхи зургаанай ба организациин бусад һалбаринуудта ажалша коллективэй суглаа гэргэхэдэ, суглаанудта хабаадаһан ажалша коллективэй олонхиин дуугаа үгэбэл, шиидхэбэри баталагдаһан абтаһанда тоолоогдодог. Шиидхэбэринүүд коллективэй бүхы гэшүүдтэ мэдээсэгдэдэг.

Тэрэнэй эрхэ түлөөлэлгэ болон хүсэндөө байгаа Хуулиин үндэһөөр баталагдаһан абтаһан ажалша коллективэй суглаанай (конференциин) шиидхэбэрине предприятиин, эмхи зургаанай болон организациин коллективэй гэшүүд, захиргаан заабол дүүргэхэ ёһотой.

Тэрэнэй эрхэ түлөөлэлгын ёһоор гү, али суглаанай (конференциин) даалгабаряар профсоюзай комитет, тэрэшэлэн предприятиин, эмхи зургаанай болон организациин захиргаан ажалша коллективэй суглаанай (конференциин) шиидхэбэрине дүүргэлгын хойноһоо хинадаг. Тэдэнэй шиидхэбэринүүдэй ямараар бэелүүлэгдэжэ байһан тухай ажалша коллективтэ мэдээсэдэг.

Захиргаан, профсоюзай эмхи болон ниитын бусад эмхинүүд, харин шухала хэрэгтэй болоо һаань, гүрэнэй ба ниитын зохихо зургаанууд ажалша коллективүүдэй дурадхалнуудые, заабаринуудые һарын болзор соо хаража үзэдэг. Дурадхал болон заабаринуудые хаража үзэлгын дүнгүүд тухай захиргаан, дурсагдаһан организацинууд болон зургаанууд ажалша коллективтэ мэдээсэдэг.

IV. ЭНЭ ХУУЛИИЕ ХЭРЭГЛЭЛГЭ БА ТЭРЭНИИЕ ХЭРЭГЛЭЛГЫН ОНСО ИЛГААНУУД

Статья 22. Энэ Хуулиие хэрэглэлгэ

Бүхы предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай ажалша коллективүүдтэ, тэрэшэлэн тэдэнэй мэдэлэй цехүүдэй, таһагуудай болон һалбаринуудай коллективүүдтэ энэ Хуули хабаатай.

Тэдэнэй ажал ябуулгые гуримшуулдаг зохихо уставууд болон заабаринуудые хараада абажа, колхозуудай, бусад кооперативна ба ниитын эмхинүүдэй ажалша коллективүүдтэ энэ Хуули хэрэглэгдэдэг.

Статья 23. Энэ Хуулиие хэрэглэлгын онсо илгаанууд

Арадай ажахын зарим һалбаринуудта, гүрэнэй ба ниитын ажабайдалда энэ Хуулиин дүримүүдые хэрэглэлгын онсо илгаанууд ССР Союзай хуули гаргалгаар, СССР-эй тогтоолнуудаар, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВЦСПС-эй шиидхэбэринүүдээр тэдэнэй тусхай шиидхэбэринүүд хараада абтажа тодорхойлогдодог.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. АНДРОПОВ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ

Москва, Кремль
1983 оной июнин 17.

•ТАСС•АПН• ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНОБ •ПРЕСС-БЮРО•

«Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе сарахын түлөө» Бүхэдэлхэйн ассамблей байгша оной июниин 21—26-да Чехословакиин ниислэл—Прага хотодо болохонь. Эб найрамдалай тала баригшадай энэ ехэ хуралдаанда зорюулжа, Чехословакиин Орбис гэжэ хэблэлэй агентствэтэй хамта Шэнэ һонинной хэблэлэй агентствын бэлдэһэн материалнуудаар тусхай хуудаһан бүридүүлэгдэбэ.

НАНГИН ХЭРЭГ

Мэдээжэ совет поэт Евгений ЕВТУШЕНКО дайн дажарта эсэргүү темээр зохёоһон «Хүүгэдэй саад» гэжэ фильмынгээ олохон үзэгдэлнүүдые Сибирьтэ буулгаһан байгаа. АПН-эй корреспондентнүүд В. Прищепой болон В. Комин Эрхүүдэ поэдтэй уулзаба. Эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ уран зохёолшын ямар үүргэ дүүргэдэг байһан тухай хөөрэлдөөн болоо.

Евтушенко: — «Алалга хюдалгада дадахын аргагүй...»—гэһэн Эрнест Хемингуэйин хэлэһэн үгэнүүд дэлхэйн бүхы оронуудай уран зохёолшодто хандаһан уряа мэтээр соностодог. Гансал гайхамшагта номуулаараа бэшэ, харин фашизмтай тэмсэлдэ эдэбхитэй хабаадалсалгаараа амгалан тайбан ба үнэн зүб байдалые тогтоохо зорилготойгоор дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ «Пилар» гэжэ онгосоороо уһан доогуур ябадаг немец онгосонуудые бэдэрэлтэдэ хабаадаһан хүн нигэжэл хэлэһэн юм. Тэрэ гансал уран зохёолшо байхые хүсөөгүй. Имагтал уран зохёолшо байхые хүсэһэн хүн ехэ зохёолшо болоджо шададаггүй. Ехэ зохёолшо ходоо эрхэтэн байха уялгатай.

Корреспондентнүүд: —Танай «Эжы ба нейтронно бомбо» гэһэн шэнэ поэмэ дотор бүхы дэлхэйн үхибүүдэй Шэнэ жэлэй ёлкодо суглараһан һуроотэй үзэгдэл зураглагданхай. Юундэ һуроотэйб гэхэдэ, үхэһэн үхибүүд — хүреэлэлгэдэ ороһон Ленинградай, Освенцимэй, Сонгмиин Белфаст болон Бейрудай, Сальвадорой үхибүүд — ёлкые тойрон «наадана». Танай һанамжын ёһоор, «хэрбээ нейтронно бомбын тэһэрээ һаань, үхибүүд огтолон үгы болошохо байна...».

Евтушенко: — Атомна дайнай асари ехэ хойшолонгүүд тухай хэлэхэлээ. дан хэтэрүүлээ бэшэ гүт гэжэ намайе буруушааһаншье байха... Мэдэнэ гээшэ тут?! Бодото байдалда бэшэ, харин манай зохёолшуудай хуудаһануудта иимэ ехэ уршаг түбэгүүд байг лэ. Хүн түрэлтэндэ тохёолдуулагдажа байһан ядерна дайнай аюул тухай асуудал ухаан бодолыемни хүлтүүлэнгүй байжа шадахагүй. Тиимэһээ хүнүүдэй һэримжые дээшэлүүлхэ шухала. Эб найрамдал хадаа хүн түрэлтэнэй ажабайдалые һайжаруулха гол зорилго болоно.

Корреспондентнүүд: —Хорёод жэлэй урда тээ танай бэшэһэн «Братска ГЭС» гэжэ поэмэ дотор газар дэлхэйн бүхы хүнүүд бүгэдэ ниитын аха нүхэсэлые гү, али бүгэдэниитын аюул хосоролые шэлэхэ ушартай боложо байна гэһэн бодол түрүүшынхеэ соностоо һэн. 1982 ондо Кёльндо, 1979 ондо Парижда болоһон уран зохёолшодой уласхоорондын уулзалганууд, 1978 ондо Мадридта болоһон Чилиин арадтай һаналаа нэгэдэлгын бүхэдэлхэйн конференци дээрэ энээн тухай шэнэ хүсэтэйгөөр соностоһон байгаа. Тиихэдэ бүхэдэлхэйн хуралдаанда хабаадагшадые нэгэл зорилго — ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха зорилго нэгэдүүлээ һэн бэзээ...

Евтушенко: — Хэрбээ газар дэлхэй дээрэхи ажабайдалай амгалан тайбан байгаа һаань, поэт политическэ тэмсэлдэ хабаадаха гэһэн зорилго урдаа табихагүйл. Үнэн зүб бэшэ байдалай тохёолдожо байгаа сагта уран бэлигтэн хүниие хамгаалхын тула бүхы хүсэ шадалаа, уран бэлигээ, хүсэл эрмэлзэлээ зорюулха ёһотой. Совет соёлой ажал ябуулагшад манай арадуудые улам дүтэлүүлхэ, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха гэһэн зорилго урдаа табинабди. Эб найрамдалай жагсаалда хабаадаһан олон мянган хүнэй аляма халуун һаран доро Италиин Перуджаһаа Ассизи хүрэтэр субаһан үшарынь зүрхэ сэдьхэлыемни доһолгоо һэн. Хүдэлмэришэдтэй хамта санаартад, уран зохёолшод, актернууд, уран зураашад тэдэнэй дунда ябаһан байгаа. Баруун Германиин түрүү үзэлтэй уран зохёолшод ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха тухай бүхы оронуудай правительствануудта хандаһан хандалгада тиихэдэ гараа табяа һэн. Айхабтар олон американ уран зохёолшод, кинематографистнууд эб найрамдалай түлөө тэмсэнэ.

Корреспондентнүүд: — «Огонёк» журналай тусхай корреспондент боложо, 1972 ондо тэмсэжэ байгаа Вьетнамда ошоходоо, «Хемингуэй Вьетнамда» гэһэн шүлэгөө бэшээ һэнта. Энээн соотнай эб найрамдалай түлөө, амгалан байдалай түлөө тэмсэлэй темэ шэнэ хүсэтэйгөөр харуулагдаа бэлэй...

Евтушенко: — 1935 ондо минии оройдоол хоёртой байхада, соёлые хамгаалха талаар уран зохёолшодой конгресс Парижда болоо һэн. Фашизмын аашануудтухай, дэлхэйн дайн тухай ехэ хөөрэлдөөн болоо һэн.

Мүнөө би «Хүүгэдэй саад» гэжэ фильм буулгажа байнаб. Үхибүүдэй нюдөөр дайн дажар тухай эндэ хөөрэгдэхэ. Энэ фильм ажабайдалһаа үндэһэтэй. Дайнай үедэ арад зоной ямар ехэ үйдхар гашуудалда, гасалан зоболондо ороһониинь элеэр харагдаха.

(АПН)

АМГАЛАН БАЙДАЛ ХАНГАХЫН ТYЛӨӨ

«ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе сарахын түлөө» Бүхэдэлхэйн ассамблейн уласхоорондын бэлэдхэлэй комитедэй залан хүтэлбэрилгын бүлэгэй түрүүлэгшэ Эдит БАЛЛАНТАЙН хэблэлэй түлөөлэгшэдэй асуудалнуудта харюусана.

ЭБ НАЙРАМДАЛЫЕ сахин хамгаалха гээшэ мүнөө үедэ хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ дэбжэлтын гол шухала асуудал боложо. Танай һанахада, ядерна дайе зайсуулан сараха ямар арга боломжонууд бии гээшэб, энэ талаар ямар юумэн хэрэгтэйб!

[...]-Стратегическэ буу зэбсэгүүдые, дун[...] зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэб[...]үүдые хороохо тухай США-гай ба [СС]Р-эй хоорондо Женевэдэ боложо байһан хөөрэлдөөнүүдые урагшаа дабшахы[...] түйлаха шухала. Буу зэбсэгүүдые ху[...]ын, тэрэ тоодо зэбсэг хэрэгсэлнүү[...] хуряаха комитедэй хөөрэлдөөнүүдые [...]үү һүргэхэ гэһэн ябуулгаһаа баруунай [...] гүрэнүүд арсажа, мүнөө үеын гол [...]ала бүхы асуудалнуудаар политическэ [...]рэлдөөнүүдые эхилхэ арга олгохо бай[...] гэжэ һанагдана. Нэн түрүүн ядерна [...] зэбсэгүүдээр айлгаха ябадалые бо[...]жа, бүгэдэ ниитын аюулгүй байдалые [...]аха тухай хэлсэхэ хэрэгтэй. Энэнь нэн [...]үн иимэ политика бэелүүлхэ тухай [...]рхой гүрэнүүдэй гаргадаг политичесэл эрмэлзэлэй асуудал болоно. [...] дэлхэйн хүн зоной иимэ шиидхэбэ[...] дэмжэхэ байһандань этигэн найда[...]

[...]бээ нэгэ нэгэндээ зүрюугээр шэглүү[...]эн буу зэбсэгүүдэй, зэбсэгтэ хүсэ[...]й айхабтар ехэ байһые хараада аба[...] ядерна буу зэбсэгүүдые хуряаха ту[...] асуудалые шиидхэхэ гээшэ шухала [...] шанартай болоно. Зүгөөр буу зэбсэ[...]е бүхы хэмжээгээрнь хорооһоной, [...] гэшэ аюулгүй байдал хангаһанай [...] лэ энэ орёо зорилгые шиидхэжэ [...]о. Мүнөө, шэнэ түхэлэй американ [...]зэбсэгүүдые Европодо тараан тодхо[...] эхилхын урда тээ, энэ зорилго [...]гдэжэ эхилхэ ёһотой. Олон түхэ[...] буу зэбсэгүүдэй мүнөөнэй зэбсэг хэ[...]нүүдтэ оруулагдахадань, буу зэбсэ[...]е хуряалгын асуудал улам орёо бо[...] байна.

[...]ын һанал бодол буу зэбсэгүүдые [...]ын замда правительствануудые [...] гаргажа, тиин ядерна дайнай аюул зайсуулан саража шадаха байна. Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар ООН-ой Генеральна Ассамблейн 1978 ондо болоһон нэгэдэхи тусхай сессиин түгэсхэлэй документһээ үндэһэлһэн, 1982 ондо болоһон тусхай хоёрдохи сесси дээрэ батадхагдаһан уялгануудаа тэдэнэй дүүргэхыень баадхаха зорилготой олониитын һанал бодол правительствануудта ехэ нүлөө үзүүлхэ ёһотой. Ядерна дайнай аюулые сараха, бүгэдэ ниитын аюулгүй байдалда зам нээхэ гээшэ мүнөө үеын эгээн шухала зорилгонууд мүн. Тиимэһээ тэдэнэй бэелүүлэгдэхын тула үргэн ниитэ арад түмэн бүхы хүсөө элсүүлхэ зэргэтэй.

— Дайн дажарта эсэргүү эмхинүүдэй хэды түлөөлэгшэд Прагадахи ассамблейдэ хабаадаха гээшэб!

— Эб найрамдалай тала баридаг 2500 шахуу хүн тэрээндэ хабаадаха юм гэжэ хүлеэнэбди. Ассамблейн нээгдэхэһээ холо урид бүхы дэлхэй дээрэ тэрээндэ асари ехэ анхарал хандуулагдаһан байна. Ассамблейдэ хабаадаха хүсэлэнтэй байһанаа уласхоорондын олон тоото эмхинүүд баталба. ООН болон ЮНЕСКО тэрэ тоодо ороно. Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар Женевэдэхи комитедэй генеральна секретарь Р. Джайпал мүн лэ Прага ерэхэ. Сэрэг дайнда эсэргүүсэн тэмсэдэг бүхы мэдээжэ эмхинүүдтэ ассамблейдэ хабаадаха уряалнууд эльгээгдэһэн байгаа. Имагтал һүүлэй үедэ бии болоһон эб найрамдалай тала баридаг олон тоото эмхинүүдые хабаадуулхые оролдоо һэмди. Тэдээнһээ гадна, парламентаринар, профсоюзай ажал ябуулагшад, шажанай, залуушуулай ба эхэнэрнүүдэй эмхинүүдэй түлөөлэгшэд уряалнуудые абаһан байна. Тиигэжэ бидэ дайн дажарта эсэргүү элдэб эмхинүүдэй түлөөлэгшэдые ассамблейдэ хабаадагшадай дунда харахые хараалнабди.

— Үргэн ехэ тематика, сэрэг дайнда эсэргүү эмхинүүдэй олоороо хабаадалга, демократизм, Прагада болохо уулзалгада эршэмтэй бэлэдхэл—эдэ бүгэдэ дэлхэй дээрэхи дайн дажарта эсэргүү хүдэлөөнэй хүсые, нэрэ хүндые элирхэйлэн гэршэлнэ. Элдэб хараа шэглэлтэй, бүридэлтэй эмхинүүдые юун нэгэдүүлнэ гээшэб!

— Элдэб политическэ, үзэл сурталай ба шажан мүргэлэй шэглэлэй эмхинүүд Бүхэдэлхэйн ассамблейдэ хабаадаха байна. Зүгөөр амгалан тайбанаар, хани барисаатайгаар ажаһууха, дэлхэйн шэнэ дайнай һүжэрэлгын аюулые зайсуулан сарахын тула бүхы юумэ хэхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэл тэдэниие бултыень нэгэдүүлнэ. Прагада болохо уулзалга үгээ һайнаар ойлголсоходонь бата эб найрамдалай ори ганса үндэһэ һуури болохо этигэл найдалаа, аюулгүй байдалаа, харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэдэнь, бултанда туһалха байна.

(Орбис-АПН).

ЕХЭ АРГА БОЛОМЖОТОЙБДИ

«ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе сарахын түлөө» гэһэн Бүхэдэлхэйн ассамблейн Прагада нээгдэхые хүлеэжэ яданабди. Великобританида байгуулагдаһан Бэлэдхэлэй национальна комитедэй хүдэлмэридэ манай ороной олохон түрүү эмхинүүд ехэ туһаламжа үзүүлнэ. Прага ошохо делегаци 60 гаран хүнһөө бүридэхэ юм. Эдэмнай хэд бэ, гэбэл, эб найрамдалай түлөө Британиин хүдэлөөнэй түлөөлэгшэд, профсоюзай, эхэнэрнүүдэй, студентнэрэй ба шажанай эмхинүүдэй түлөөлэгшэд болоно. Мүнөө үедэ Великобританида дайе буруушааһан хүдэлөөндэ эхэнэрнүүд илангаяа эдэбхитэйгээр хабаадана гэжэ хэлэхэ ёһотой. Гринм-Коммондохи американ сэрэгэй баазын дэргэдэ «Эб найрамдалай лагерь» эмхидхэһэниинь амгалан тайбан байдалда ажаһуухые тэдэнэй хэды ехээр хүсэдэг байһые гэршэлнэ бшуу. Тиин Англиин делегациин гэшүүдэй олонхинь эхэнэрнүүд байһаниинь гайхалтайшье бэшэ.

Дэлхэйн үргэн олониитын Бүхэдэлхэйн ассамблейдэ хабаадаха байһаниинь амжалта түйлаходань туһа нэмэри болохо бэзэ гэжэ һананаб. Зарим политическэ асуудалнуудаар һанал бодолнууднай алгасаашье һаа, амгалан тайбан байдалда ажаһууха эрмэлзэл бидэниие нэгэдүүлнэ. Нүгөө гүрэнэй ниитын байгуулалтые дэмжэдэггүй хадаа тэрэниие үндэһөөрнь үгы хэхэ ёһотой гэһэн удхатай бэшэ. Оронойнгоо сэнхир огторгой доро ажаһууха, ажаллаха хүсэлтэйб.

Прагадахи ассамблей дайн дажарые буруушааһан дэлхэйн хүдэлөөндэ шухала шата болохо байха. Чехословакиин нииcлэлһээ делегадуудай гэр гэртээ тараһанай һүүлээр лэ гол хүдэлмэри эхилхэ ёһотой. Бидэ орон доторoo олон тоото уулзалгануудые, жагсаалнуудые үнгэргэхэбди, хараһан, үзэһэн бүхы юумэн тухайдаа хөөрэхэбди, бүхы арадай аша туһада харюусаха политика бэелүүлхыень правительствануудтаа эрилтэ табихыень уряалхабди.

Би өөрөө политик, парламентын депутат хүм. Эб найрамдал сахин хамгаалха шухала гэжэ батаар этигэнэб. Хэдэн зуугаад иимэ түлөөлэгшэд Прага ерэхэ бшуу. Бидэ, политигууд, дэлхэй дээрэхи үйлэ хэрэгүүдтэ нүлөөлхэ ехэ арга боломжотойбди, хүн түрэлтэнэй хуби заяанай түлөө ехэ харюусалгатайшье гээшэбди.

Джеймс ЛЭМОНД,
Англиин парламентын депутат.
(Орбис—АПН).

Американ далита ракетэнүүдые Канадын газар дайда дээрэ туршаха гэһэн Пентагоной түсэбүүдые Канадын ажалшан арад эрид буруушаана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дайн дажарта эсэргүү жагсаал Оттавада боложо байна.

ТАСС-ай фотохроника.

ХYН БYХЭНЭЙ ХАРЮУСАЛГА

—Хиросима ба Нагасакин хотонуудай уршаг түбэгые үзэһэн япон арад ядерна дайнай хойшолонгуудые һайн мэдэхэ болонхой,—гэжэ Киото хотын Рицумэйкан университедэй экономическа факультедэй профессор, Япон эрдэмтэдэй нэгэдэлэй президиумэй гэшүүн Шобен Шиота мэдүүлбэ. Тиимэһээ ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хорихын түлөө тэмсэл эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөнэй гол зорилгонуудай нэгэниинь болоно.

Орон дотор үргэнөөр дэлгэрһэн дайе буруушаалгын хүдэлөөндэ хабаадагшадай эрилтэдэ баадхагдажа, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилхэгүй, худалдажа абахагүй, газар дайда дээрэ тодхуулхагүй гэһэн гүрэнэй политикын гурбан гол ёһон тухай Японой правительство соносхоһон юм. Тиигэбэшье Холбоото Штадууд буу зэбсэг манай орондо зөөнэ. Японие сэрэгэй ядерна бааза болгохо, Советскэ Союз ба бусад социалис оронуудай урдаһаа буу зэбсэг тодхохые хүсэнэ. Америкынхидэй дай эхилээ һаань, япон арадай дайнда хабаадуулагдаха аюул ехэ болохо байна.

Конституциин ёһоор, манай орон армитай байха эрхэгүй юм. Зүгөөр үнэн дээрээ аюулгүй байдал тухай Договор гэдэгтэ үндэһэлэн, Япон США хоёр хоорондоо сэрэгэй талаар холбоотой байдаг. Энээндэ түшэглэн, Японой сэрэгэй хүсэнүүдые нэмээхые, американ стратегическэ түсэбүүдые бэелүүлгэдэ бүри үргэнөөр тэдэниие хабаадуулхые президент Рейган эрилтэ табидаг. Тиимэһээ Японие мэдэлдээ абажа дарлаха зорилготой энэ договорһоо арсахын түлөө тэмсэхэ, гадаа далайн саанахи «һайхан сэдьхэлтэнһээ» дулдыдангүй, эб найрамдалай ба демократиин политика правительствын бэелүүлдэг байхынь түлөө тэмсэхэ гээшэ дайн дажар буруушааһан хүдэлөөнэй шухала зорилгонуудай нэгэниинь болоно гэжэ тоолонобди.

Ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хорихын түлөө август һарада Япондо үнгэргэгдэхэ уласхоорондын конгрессэй урда тээ «Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе сарахын түлөө» Бүхэдэлхэйн ассамблейн зарлагдаха байһандань, бидэ баяртайбди. Тэрэнэй ажалда амжалта хүсэнэбди, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүгэдэ ниитээрээ хорихо замда шухала алхам болохо гэжэ батаар этигэнэбди.

Бидэ, япон эрдэмтэд, эрдэмэй түйлалтануудые сэрэгэй зорилгоор хэрэглэхые буруушаан тэмсэнэбди.

(Орбис-АПН).

ХYСЭЛЭЛ ОРОЛДОЛГОЁО НЭГЭДYYЛХЭ

Урда Африкада арһа яһанай нюур шарайн илгаа гарган газаашалха политикые буруушаажа, бидэ нүхэдтэеэ олон жэлэй туршада тэмсэнэбди. Дайн гээшэ ямар ехэ тээлтэ хохидол ушаруулнаб гэжэ бидэ өөһэдынгөө дүй дүршэлһөө мэдэхэ болонхойбди. Тиимэһээ Прагада болохоёо байгаа «Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе сарахын түлөө» ассамблейе саг болзор соогоо хэгдэхэ шухала удхатай хуралдаан гэжэ тоолонобди.

Бүхы хүн түрэлтэнэй хуби заяанда хабаатай эгээл шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ Африка түбиин түлөөлэгшэд хабаадангүй байха аргагүй юм. Дэлхэй дээрэ нөөсэлэгдэһэн ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүд манай бүхы түбиие хэдэ дахин усадхаха аргатай ха юм. Тиин Африкашье манай дэлхэй дээрэ оршоно гээшэ. Газар дэлхэй дээрэ бүгэдэ ниитын амгалан байдалай түлөө тэмсэхээр шиидэнхэй байһанаа харуулхын тула Африкын оронуудай түлөөлэгшэдэй Чехословакиин нииcлэлдэ нээгдэхэ Бүхэдэлхэйн ассамблейдэ ошохо байһаниинь дамжаггүй.

Мүнөө үедэ энээнһээ ондоо шухала асуудал үгы. Империализмын, илангаяа США-да Рейганэй захиргаанай засаг гартаа абаһанай һүүлээр манай түби дээрэ шахардуу байдалай үүрнүүд бии болоо, хёмороо зүришэлдөөнүүд бүри һүжэрөө юм. Урда Африкын Республикада апартеидэй гурим ые Холбоото Штадуудай дэмжэдэг байһые би хэлэнэб. Һүүлэй үедэ орон дотор африкан хүн зониие хардаха, гүрдэхэ ябадал улам шангадана.

Альфред НЗО,
Урда Африкын Африканска национальна конгрессэй генеральна секретарь.
(Орбис—АПН).

[Ш]УХАЛА ЗОРИЛГО

[...]А-да дайн сэрэг буруушааһан хүдэлөөндэ эдэбхи[...] хабаадагшадай нэгэн. Сэрэгэй асуудалнуудаар [...]тоной мэдээсэлэй түбэй директор, отставкада контр-адмирал Джин Ларогтай Чехословакиин [...]право» газетын корреспондент уулзаба. Тэрэнь [...] хөөрэһэн байна:

[...]дерна дайнай аю[...]уулан сараха гээ[...]о үеын эгээл хой[...]гүн зорилго мүн. [...]юул үлэрһоо үлэр[...]нэ. Президент Рей[...] сэрэг үүдхэхэ һа[...]нуудаа бэелүүл[...]эл конгрессһээ аба[...]үй. Буу зэбсэг бү[...] Сагаан байшангай [...]нгэнэй хэмжээн [...]ы хапагдаха бэ[...] һанагдана.

[...]т Рейган ба тэ[...]авительство ядер[...] үүдхэхэ түсэбүү[...]но. Иимэ поли[...]асхоорондын бай[...]ам түгшүүрилтэй [...]үүлэн үедэ аме[...]т харилсаануудай [...]даланиинь тэрэ[...] һүжэрөөнэ. «Ха[...]ндэ Советскэ Со[...]» гэжэ прези[...]ганэй американ [...]рниие этигүүлхые [...] дээрэһээнь эдэ [...]оно бшуу. Энэнь [...]айдалые зорюута [...]р хазагайруулһан [...]эмаг юумэн гээ[...] ушар ёһо ойлго[...] бүхэндэ ойлгосо[...]

[...]с оронуудта хар[...]ээнэтэ доботолто» [...]унай оронуудые [...] президент уряал[...]жан политигууд [...] ажал ябуулаг[...] дайнда илажа [...] гэжэ боломжол[...]икан стратегүүд [...] Дэлхэйн океан [...] замбүүлниила [...] хараална. США-[...] дайнда бэлдэжэ [...]

[...]но-тоолон тодорхойлолгын машинануудай алдуу эндүүрэлгэһээ дайнай гал соробхилжо магад.

«Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе сарахын түлөө» Бүхэдэлхэйн ассамблей Прагада нээгдэхээ байна гээшэ. Уласхоорондын шахардуу байдалые һуларуулха, США СССР хоёрой хоорондохи харилсаае һайжаруулгада туһа нэмэри хэхэ гээшэ ассамблейн шухалын шухала зорилго мүн гэжэ тоолоноб. Энэнь Европын хүн зондо илангаяа шухала юм. Ядерна дайнай эхилээл һаа, тэдэнэр түрүүшын ээлжээндэ хосорон һалаха.

Прагадахи ассамблей эгээл саг соогоо эхилхэнь гэжэ тоолохо байнаб. Юуб гэбэл, американ «Першинг-2» ба далита ракетэнүүдые Баруун Европын зарим оронуудта тараан тодхохые НАТО-гай шэлэдхэл хэжэ байхада, энэ хуралдаан зарлагдахань гээшэ. Ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй харилсаа холбоое бэхижүүлхэ, арадуудай хоорондо үгээ ойлголсолгые һайжаруулха хэрэгтэ бүхэдэлхэйн энэ хуралдаан туһалха бэзэ гэжэ найданаб.

Мэдээсэлэй түбтэ «2000 оной проектые» табиха талаар хүдэлдэгбди. Социальна ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаа холбооной үргэн арга боломжонуудые харуулха зорилготойбди. Шэнжэлэлгэнүүдые хүгжөөхэ, үлэсхэлэн хооһон байдалтай ба элдэб үбшэнгүүдтэй тэмсэхэ, оршон тойронхи байгаалиие сахин хамгаалха талаар хүнүүдэй хүсэлэл оролдолгонуудые элсүүлхэ зэргэтэй асуудалнууд олон лаб даа.

(АПН).

БYГЭДЭ НИИТЫН ХУРАЛДААНДА БЭЛЭДХЭЛ

ЧССР-эй Национальна фронтын ЦК-гай түрүүлэгшын орлогшо, «Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе сарахын түлөө» Бүхэдэлхэйн ассамблейн Чехословакиин сэлэдхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, профессор Томаш ТРАВНИЧЕГТАЙ Орбис гэжэ хэблэлэй агентствын корреспондент Радован Пражак уулзаһан байгаа. Тэрэ иигэжэ хөөрэбэ:

— Европын эгээн түбтэ оршодог багахан орон болохо Чехословакида дайн байлдаанууд нэгэнтэ бэшэ нээрһэн түүхэтэй. Энэ түбидэ болоһон сэрэгэй нэгэшье зүришэлдөөн түс ороһоние дайрангүй үнгэрөөгүй. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай жэлнүүдтэ 360 мянган чехүүд ба словагууд хосорон һалаһан юм. Амгалан тайбан байдал аршалан хамгаалые түби [...] бүхы хүнүүдтэ хандаһан уряа манай нииcлэл хотоһоо дайнай һүүлээр зэдэлһэниинь гайхалтай бэшэ. 1949 ондо Прага, Париж хотонуудта эб найрамдалай тала баригшадай Бүхэдэлхэйн нэгэдэхи конгресс үнгэрһэн юм. 1947 ондо Прагада залуушуул болон студентнэрэй Бүхэдэлхэйн нэгэдэхи фестиваль үнгэргэгдэһэн байгаа.

Һүүлэй жэлнүүдтэ уласхоорондын хэдэн шухала хуралдаан Чехословакиин нииcлэл хотодо үнгэрөө гэжэ һануулая. Жэшээнь, 1981 ондо Эхэнэрнүүдэй бүхэдэлхэйн конгресс, нёдондо жэл Демократическа залуушуулай бүхэдэлхэйн федерациин XI ассамблей үнгэргэгдөө һэн.

Уласхоорондын хэдэн түрүү эмхинүүдэй — Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн федерациин, Журналистнуудай уласхоорондын эмхиин, Студентнэрэй уласхоорондын холбооной штаб-байшангууд Прагада түбхинэнхэй.

Амгалан тайбан байдал сахин хамгаалха, ниитын элдэб байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан [...] гэ оршохо политикаһа социалис Чехословакиин правительство залан сэхээр бэелүүлдэг. «Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайе сарахын түлөө» гэһэн Бүхэдэлхэйн ассамблей үнгэргэхые Прага хотые шэлэһэн ушар манай ороной уласхоорондын ехэ нэрэ хүндэтэй байһые үшөө дахин батадхана бшуу.

Һүүлэй жэлнүүдтэ эб найрамдалай тала баригшадай бүхэдэлхэйн хүдэлөөн горитой бэхижээ. Европын арадууд 38 жэл соо амгалан тайбан байдалда ажаһууна, хэтэ мүнхэдөө амгалан тайбан байдал оршохо һой гэжэ тэдэнэр хүсэнэ. Имагтал Европодо сэрэгэй-политическэ хоёр холбоон — Варшавска Договор ба НАТО хүршэлнэ бшуу. Американ шэнэ ядерна ракетэнүүдые Европын зарим оронуудта тараан тодхолго хүсэнүүдэй мүнөөнэй тэнсүүриие эбдэхэ, сэрэгэй зүришэлдөөнэй аюулые ехэ болгохо байна. Зүгөөр энэнь гансал Европодо аюул тохёолдуулха бэшэ. Бидэ үнэн түби дээрэ ажаһуунабди, тиин Европодо ямаршье зүришэлдөөнэй гараа һаань, бүхы дэлхэйдэ һаад тодхор татагдажа магад шуу. Тиимэһээ мүнөө үедэ Азиин, Африкын, Америкын оронуудта дайн сэрэг буруушааһан хүдэлөөн улам лэ үргэдэнэ. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө тэмсэлдэ шэнэ шэнэ эмхинүүд болон бүлэгүүд бүри эдэбхитэйгээр оролсоно.

Политическэ, үзэл сурталай ба шажан мүргэлэй үзэлһөө дулдыдангүй, эб найрамдалай ба буу зэбсэг хуряахын түлөө тэмсэдэг национальна бүхы хүдэлөөнүүд, бүлэгүүд болон амяараа хүнүүд тэмсэлээ нэгэдхэхэ ёһотой. Прагада болохо Бүхэдэлхэйн ассамблей дээрэ үгээ ойлголсолгые түйлажа, нэгэ нэгэндээ этигэлгэ, аюулгүй байдал ба харилсаа холбоо бэхижүүлхэ шадаха бэзэбди. Уласхоорондын мүнөөнэй аюулай байдалһаа гараха гансал арга бии: бүгэдэ ниитын ядерна дайнай аюулһаа хүн түрэлтэниие абарха, манай түби дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал хамтынгаа хүсөөр хамгаалха.

Дэлхэй дээрэ буу зэбсэг бүтээлгэдэ жэл бүри 550 миллиардһаа дээшэ доллар гаргашалагдана гэжэ мэдээжэ. Үлэсхэлэн хооһон байдалтай, элдэб үбшэнтэй, хүдэлмэригүйдэлгэтэй ба үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалтай тэмсэхын тула эды мүнгэ зөөри элсүүлээ һаа, хэды ехэ ашаг олзотой байха һэн гээшэб.

Эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөнэй түүхэдэ зарлагдахаяа байгаа Бүхэдэлхэйн ассамблея шухала шата болохо юм. Уласхоорондын энэ ехэ хуралдаанда бэлдэхын тула бага бэшэ мүнгэ зөөри хэрэгтэй. ЧССР-эй Национальна фронтдо ородог политическэ партинууд ба ниитын эмхинүүд Чехословакиин сэлэдхэлэй комитедтэ ехэ туһаламжа үзүүлнэ. Бүхэдэлхэйн ассамблейн гол зорилгонуудые дэмжэхэ, тэрэниие бэлдэлгэдэ туһалха. Эб найрамдалай ба һаналаа нэгэдэлгын жасада мүнгэ оруулха уряатайтаар нёдондо жэл манай комитет ороной олониитэдэ хандаһан юм. Эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэдэй энэ хуралдаае үнгэргэхын тула ЧССР-эй Национальна фронт тус жасые тусгаар эмхидхэһэн байгаа. Энэ уряа һанаһанһаа үлүүгээр арад зондо дэмжэгдээ һэн. Заводууд ба фабриканууднуудта хүдэлмэришэд һайн дураараа хүдэлжэ, олоһон мүнгэеэ эб найрамдалай жасада оруулна, пионернууд ба һурагшад түмэр түдэгэ, сааһа суглуулаад, олоһон мүнгэеэ Эб найрамдалай жасада баһал дамжуулна.

(Орбис—АПН).

Прага.

БУРЯАДАЙ АССР-60

ЗОНОЙ СЭДЬХЭЛДЭ МАРТАГДААГҮЙЛ

«Буряад-Монголой үнэн», «Бурят-Монгольская правда» газетэнүүдэй шарлажа хуушарһан хуудаһануудые иража һуугаараа, һонирхолтой дүрэ зурагуудые обёорбоб. 1936 ондо Москвада Буряад-Монголой делегацие түлөөлһэн 57 ажалай түрүүшүүл Коммунис партиин ба Совет правительствын түлөөлэгшэдтэй уулзаа. Эрхим ажалаар суурхаһан хонишод, һаалишад, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, литература ба искусствын түлөөлэгшэд эндэ байлсаа. Буряадай хүгжэлтын түүхэдэ энэ шухала уулзалга дамжэрэнги мүлөөгүй үзүүлһэн юм.

Эдэ зурагуудай дээрэ нютагайгаа — Эрхүүгэй областиин Тараса нютагай хоёр хүбүүдые танибаб. Хэд бэ гэбэл, арадай дуунуудые ирагуу хонгёо хоолойгоор гүйсэдхэдэг, соёлой түйлалтануудые хүн зоной дунда эдэбхитэй дэлгэрүүлдэг Александр Балханович Бардамов, мүн республикымнай эгээл түрүүшын Борьёогой совхозой хонишон Иосиф Трубачеевич Тумуров мүн лэ.

Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн гүйсэхэеэ байхада, холын тэрэ үеын эрхим хүбүүдэй нэгэн, коммунист, түрүүшүүлэй зэргэдэ гүрэн түрын зүгһөө үндэр хайра шагналда — ордендо хүртэһэн И. Т. Тумуров тухай хөөрэлтэй. Дайнай урдахи жэлнүүдтэ И. Т. Тумуров, тэрэнэй үетэн Совет засаг бэхижүүлгэдэ ехээхэн хубитаяа оруулһан юм.

1928 оной үе һанагдана. һуурин ажамидаралай арбаад эдэбхитэд, коммунистнүүд бишыхан урса гэртэ сугларжа, колхоз байгуулга тухай арсалдаата хөөрэлдөө эхилдэг һэн. Нэн түрүүн бишыхан ажахы бии болоо. Арба гэрэн мориин, хэдэн тэргэ, анзаһан гэхэ мэтэ эд зөөритэй һэн. Александр, Сэрэн Михахановууд, Тэхэн, Баян Зандановууд партийна ячейкын даабаряар хамтын ажахы эмхидхэлгын хүдэлмэри ябуулһан юм. Балтахиновай отрядай партизан, 1922 онһоо партиин гэшүүн И. Тумуров шэнэ байдал байгуулгада эдэбхитэй хабаададаг һэн. «Фордзон» түхэлэй хоёр тракторые асаргаһада, нэгэнэйнь жолоодо һуугаа юм. Гушаад онуудта ВКП(б)-гэй Зүүн Сибириин крайкомой шиидхэбэреер Иосиф Тумуров һая байгуулагдаһан «Борьёогой маршан» совхоздо хүдэлхөөр эльгээгдээ һэн. Хэдэн хүнние трактор жолоодуулжа һурганаһай удаа хонишодой бригадада хүдэлхөөр ороо бэлэй. Меринос хонидые үсхэбэрилгэ ажахын гол шэглэлынь һэн.

Оройдоол хоёр жэлэй турша Тумуров эрхимүүдэй нэгэн болоо. 1935 ондо 811 эхэ хониноо 880 хурьга абаһан, нарай хурьгадые тэнжээжэ харууһалхадаа, дүй дүршэл ехэтэй байһанаа гэршэлһэн юм. Түлэг залуу наһандаа хүсэл эрмэлзэл ехэтэй ябаһан тула Иосиф Тумуров совхозойнгоо отделенидэ хүн зониие үзэг бэшэгтэ һургадаг, политическэ хүмүүжүүлгын кружок хүтэлбэрилдэг бэлэй. Оролдосо ехэтэй, харюусалгаяа дууһан мэдэрдэг тула совхозойнгоо, районой зүгһөө һайшаал, магтаалда хүртөө һэн.

Иигэжэ 1936 ондо М. Н. Ербанов түрүүтэй Москва мордохо Буряадай делегациин бүридэлдэ И. Т. Тумуров орохо эрхэдэ хүртөө һэн. Делегациин гэшүүд Буряадай АССР-эй түүхэдэ эгээл түрүүшынхеэ орден, медальнуудаар шагнагдаһан юм. Борьёогой совхозһоо гурбан хүн үндэр шагналнуудта хүртөө һэн. Ажалай Улаан Тугай орденоор Иосиф Трубачеевич Тумуров, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор Эрдэни Тогмитович Данжуров, мүн совхозой директор Никита Иванович Шубин Ленинэй орденоор шагнагдаа бэлэй. Юрын хонишон Иосиф Тумуров Кремльдэ үгэ хэлэһэн намтартай. Буряадай һуурин нютагуудай хүгжэлтэ, мал ажал тухай хонишон хөөрөө һэн.

Борьёогоо бусажа ерэһэнэй удаа делегадууд Шубин, Тумуров, Данжуров гэгшэд нютагайхидтаа парти, правительствын түлөөлэгшэдтэй уулзалганууд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэһэн юм.

Удаадахи жэлнүүдтэ Иосиф Трубачеевич наһанайнгаа хани Прасковьятай суг хонин ажалда хүдэлөө. Совхозой парткомой гэшүүн һэн. Уданшьегүй залуу бүлэ хүбүүтэй боложо, баяр дээрэнь баяр нэмээ бэлэй.

Теэд уданшьегүй Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилшоо. Борьёогой ууҗам талануудтай, инаг хайрата нүхэртэеэ, хүбүүнтэеэ хахасажа, холын фронт мордоо бэлэй. Коммунист И. Тумуров сэрэгшын нангин уялгые дүүргэжэ, Эхэ ороноо хархис дайсадһаа хамгаалалсаа. Баатарлигаар дайлалдаа, баатарай үхэлөөр унаа бэлэй.

Түрэл Тараса нютагтань сэрэгшэдэй дурасхаалда хүшөө бодхоогдонхой. Тэндэ Иосиф Трубачеевич Тумуровай нэрэ мүнхэлэгдэнхэй юм.

П. БОРЬКИН,
журналист.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто хонишон Э. Т. Данжуров, Борьёогой совхозой директор, Ленинэй орденто Н. И. Шубин, Ажалай Улаан Тугай орденто хонишон И. Т. Тумуров. Москва. Кремль. 1936 оной январь.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ БА ДЭБЖЭЛТЫН ПРОГРАММ[А]

Бүхы дэлхэйн анхарал Москва тээшэ хандуулагданхай. Энэ неделидэ болоҗо үнгэрһэн КПСС-эй ЦК-гай Пленум болон СССР-эй Верховно Соведэй сессие «Гансашье Советскэ Союзда бэшэ, харин бусад оронуудта агууехэ удха шанартай үйлэ хэрэг» гэжэ уласхоорондын олониитэ сэгнээ гээд Польшын «Трибуна люду» тэмдэглэнэ. «Манай үе сагта имагтал социализм уласхоорондын харилсаануудта зүб һайн үүсхэлнүүдые эгээл залан сэхээр хамгаалдаг, түгшүүрилтэ байдал һулаоуулгын ба эб найрамдалай аша түһые, арад бүхэнэй, бүхы хүн түрэлтэнэй аша түһые хамгаалдаг хүсэн болоно гэһэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой үгэнүүд бүхы дэлхэй дээрэ соностон тараа.

«Партиин үзэл сурталай, ниитэ-политическэ хүдэлмэриин гол шухала асуудалнууд» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй тогтоол, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшээр Ю. В. Андроповые һунгалга болон СССР-эй Верховно Соведэй сессиин бусад шиидхэбэринүүд хадаа Коммунис партиин хүтэлбэри доро совет арадай бодото дээрэнь бэелүүлжэ байгаа эб найрамдалай ба дэбжэлтэ хүгжэлтын программын шухала хубинууд болоно гээд бүхы дэлхэй дээрэ сэгнэгдэһэн байна. Энэмнай үйлэдбэриие эршэ түгэсөөр хүгжөөлгын, материальна ажабайдалай болон соёл болбосоролой дээшэлэлгын, социалис демократи улам гүнзэгырүүлгын, ажабайдалай совет шэнжэ шанарай үндэһэ һуурииие батадхалгын, эб найрамдал сахин хамгаалгын, термоядерна дайе саран зайсуулгын хараа бодолой амжалта түйлаха эшэ нүхэсэл мүн болоно гээд Болгариин «Работническо дело» газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Советскэ Союзай зохёон байгуулхы хараа шугамда уласхоорондын оршом соо Рейганэй захиргаанай толгойлдог империалис ээрхэг түримхэй хүсэнүүдэй [по]литика эсэргүүсэдэг байна. Дэлхэйе эз[лэ]дэн булимтарха гэһэн дээрэлхүү эли[дэ]до һанаашалгануудаа бэелүүлдэг, ула[с]хоорондын харилсаануудта хүсэрхэлгэ [ү]рэглэлгүйе идхадаг, газар дэлхэйе өөр[ын]гөө дура зоргоор хубаарилха гэжэ [ор]дэдэг Вашингтоной захиргаан дэлхэ[й]ниитын хоёр байгуулалтын тэмсэлые у[ла]дөөгүй орёо бэрхэтэй байдалда оруул[ха] гээшэ.

Энэ бодомжогүй балмад хараа шуга[м]дань залан сэхэ харюу үгэхэ зуураа [Со]ветскэ Союз дайе гансашье зайсуул[ан] сараха бэшэ, харин уласхоорондын [ха]рилсаануудые үндэһөөрнь һайжаруул[ха] гэһэн зорилгые өөрынгөө урда таби[на]. Тиимэһээ КПСС-эй ЦК-гай Генерал[ьна] секретарь, СССР-эй Верховно Сове[дэй] Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Анд[ро]повой нэрэ дээрэ орожо байгаа г[үрэ]нүүд болон правительствануудай толг[ой]логшонорой амаршалгын олон тоото [те]леграммануудай дотор СССР-эй дотоод ба гадаадын политикын хараа шугам үргэлжэлүүлэлгэ, уласхоорондын бай[дал]ые һайжаруулгада, түгшүүрилтэ бай[дал] һулаоуулха тээшэ үйлэ хэрэгүүдэй [хүг]жэлтые дахинаа эрьюулгэдэ, термоя[дер]на һандарал хосоролые зайсуулан сар[а]гада шэглүүлэгдэнхэй, КПСС-эй ба Со[вет] гүрэнэй эрид шанга ба удаа дараал[ан]таи хараа бодол тэрэнэй ажал ябуулгатай һаршагүй холбоотой гээд онсолон тэм[дэг]лэһэн ушар дэмы бэшэ.

Москвада баталан абтаһан һүүлэй [ша]хала политическэ шиидхэбэринүүдтэ [ха]рюу болоһон мэдээсэлнүүдэй улам е[хэ] орожо байһан ушар хадаа мүнөөнэй [бо]лон ерээдүйн үетэндэ амгалан тай[ба]н түбшэн тэнюун ажабайдал хангахын [тү]лөө тэрээнһээ дулдыдадаг бүхы юумэ х[ии]жэ байһан Советскэ Союзда дэлхэйн ар[а]дай гүн гүнзэгы баяр баясхалан хүр[гэжэ] байһанай гэршэ болоно бшуу.

БОДОТО ШЭНЖЭ ШАНАРАА НЮУНА

Советскэ Союзһаа сэрэгэй талаар булюу байдалтай болохые хүсэдэг, өөрынгөө эрилтэнүүдые баадхадаг, дэлхэй дээрэхи байдалые орёо түгшүүрилтэй болгохые хүсэдэг ээрхэг түримхэй политикаяа Рейганэй захиргаан ехэл үсэд нэтэрүүгээр үргэлжэлүүлжэ байнхай. Иимэ хараа шугам улам бүри үргэн ехэ буруушаалгаар угтагдана. «Крисчен Сайенс монитор» газетын гэршэлһэнэй ёһоор «Бүхы дэлхэйн олон тоото хүнүүд, тэрэ тоодо Америкын олохон һунгагшад Рейганиие дай үүдхэгшэ гэжэ тоолоно».

Вашингтоной политика эрхилэгшэд эндэл сошордомо шууяа гаргажа эхилээ ха юм. «Дай үүдхэгшэ гэжэ нэрлэгдэһэн ушар, политическэ хараа бодолһоо хаража үзэхэдэ, Рейгандэ өөртэньшье, тэрэнэй республиканска партидашье тааралгүй гэжэ Сагаан Байшанда президентые тойроһон политическэ зонхилогшод тоолоно, — гээд Америкын мэдээжэ шэнжэлэгшэ Дж. Харш тэмдэглэнэ. — Тиимэһээ тэрэниие тэдэ хубилгахаяа һанана ха юм».

Хэлээл хадаа, дүүрээ. Тиигэжэл «Рейганиие шэнэ шэнжэ шанартайгаар гадаадын дэлхэйдэ харуулхаяа Сагаан Байшангай хүдэлмэрилэгшэд һэдэнэ. Эб найрамдал хүсэгшэ шэнгеэр тэрэниие харуулхаяа тэдэ оролдоно» гээд «Крисчен Сайенс монитор» эли тодоор бэшэжэ байна бшуу. Пресс-конференци болон олоной урда Рейганэй хэлэһэн мэдүүлгэнүүд соохоо дай жүрөөдэһэн эгээл эрид үгэнүүдые үгы хэнэ, харсагын шанга абяаень гулабхаагай аалихан гүүгэнээндэл адли болгохые оролдоно. Иимэ идхалгын үргэн хүдэлмэридэ гүрэнэй департаментшье эдэбхитэйгээр оролсонхой гээшэ. Тэрэмнай «Аюулгүй байдал ба буу зэбсэгүүдые хиналта. Улам бүри бата бэхи эб найрамдал тээшэ эрмэлзэл» гэжэ ехэ эрилтэ табиһаншуу гаршагтай з[а]... хэл бэлдээд, тарааһан байха юм.

Теэд шонын хэдышье хониной арһа дээрээ һаань, тэрэ ондоо болодоггүй [бэ]лэй. Тэрээнһээ тэрэ аюул багатай, б[ү]... этигэл найдабаритай болодоггүй б[э]... Имагтал энээн дээрэһээ США-гай н[ий]тын ба политическэ олон ажал ябу[улаг]шад өөрынгөө хараа бодол «хубил[гахын]» тушаа Рейганэй захиргаанай мэдүү[лгэ] ехэхэн һэжэгтэйгээр угтаһан байна. ... зэбсэгүүдые хиналта дороо абахаб [гэжэ] тэрэ бидэниие найдуулбашье, харин дото дээрээ ядерна буу зэбсэгүүдые шань улам ехээр гаргахын тула али[бэ] лохо хэмжээнүүдые абажа байна ха — гээд демократическа партиин м[э]... жэ ажал ябуулагша сенатор Э. Кенн[еди] мэдүүлнэ. Рейганэй захиргаанай хэһэн[үүдэй] мэнүүдэй тооe хаража үзэбэл, Сагаан [Бай]шан үнэн дээрээ юу хүсэнэб гэжэ болоодхино гэжэ түлөөлэгшэдэй пала[тын] гэшүүн Б. Беделл хэлэһэн байдаг. О[СВ-2] договорые эсэслэн баталхаяа арсал... «Америкые шэнээр зэбсэгжүүлхэ» [гэһэн] хэмжээнэй программа, «хизаарлагда[мал]» ядерна дайнай болон тэрээндэ ки... түйлаха арга боломжонуудай теори, [ядер]на буу зэбсэгүүдэй туршалгануудые [зог]соодэ ниитээрээ, бүрин гүйсэдөөр зо... хо тушаа хэлсээнүүдые таһалдуул[һа]... эдэ бүгэдэ Рейганэй захиргаанай [хараа] бодол тухай тодо һонор ойлгомжо[той] нэ гэжэ конгрессмен онсолон тэм[дэг]лэһэн байна.

Эб найрамдал тухай бодомжогүй, [хооһон] дал хуурмаг үгэнүүдээр балаархалга [бэ]шэ, харин СССР-тэй үнэн сэхэ, адли[хан] шэ эрхын үндэһөөр хэлсээ батал[ха]ар дото дээрээ бэлэн байлга — энэл ха[даа] эб найрамдал түйлаха ба хүршэ ё[һоор] һайн харилсаануудые байгуулха на[йда]тай харгы зам.

ФРАНЦУЗ ЁҺОНОЙ ШЭНЭ КОЛОНИАЛИЗМ

НАТО-тай харилсаа холбоогоо үргэдхэхэ тээшэ Франциин политикын бүри ехээр эрьехэ тума Франциин хуушанай мэдэлэй Африкадахи гүрэнүүдтэ шэнэ колониализмын гуримаар тэдэнэй ехэрхүү һанаашалганууд бүри элеэр харагдадаг байна.

Һүүлэй хорёод жэлэй туршада национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй сохилто доро Африкын газар дайда дээрэ колониальна засагууд һубари һубариһаар үгы болоо гэжэ хэндэшье мэдээжэ ха юм. Африкын олохон оронууд бэеэ даагаад хүгжэхэ зам дээрэ гаранхай. Тиигэбэшье африкан гүрэнүүдэй олоһон эрхэ сүлөөень хаһаха, африкан арадуудые дээрмэдэжэ, мүлжэжэ, шадаал һаа ехэ олзо абаха арга боломжонуудыень өөһэдынгөө монополинуудта саашаданьшье батадхан бэхижүүлхэ гэһэн Франциин шэнэ колонизаторнуудай хүсэл эрмэлзэлыень зогсооногүй.

Имагтал иигэжэ, урдань Франциин мэдэлдэ байһан Африкын хэдэ хэдэн гүрэнүүдтэ хуушанай француз монополинуудай үлөөһэн хүндэ хүшэр байдал нүлөөгөө үзүүлһээр, тэдэнэй эзэмдэн зонхилолго үргэлжэлһөөр. Жэшээнь, Габоной дотоодын дэлгүүрэй 55 процентнь, Сенегалай — 39 процентнь, Тогын — 34 процентнь тэдэнэй мэдэлдэ мүнөө болоторoo байһаар.

Гэбэшье шэнэ колонизаторнуудта энэнь үшөө бага. Африкын оронуудые шэнэ аргаар барихаяа, өөрынгөө сэрэгүүдые тэндэ байлгахаяа, дура зоргоороо байхын болон эзэмдэлгээ үргэдхэхын тула тэндэ өөһэдынгөө баазануудые тараан тодхохоёо тэдэ оролдодог байна ха юм. США-гай «түргэн хүдэлэлгын» хүсэнүүдтэл адли, «түргэн добтолго» хэхэ хүсэнүүдые» Францида байгуулаад, улам үргэдхэжэ байһан ушарые гансал энээгээр сэгнэжэ болоно бшуу. «Жен Африк» гэжэ неделидэ нэгэ удаа гарадаг газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Бретаньда, Корсико дээрэ, Франциин урда районуудта[й] хай даабаритай подразделенинүүд [болон] частьнуудай 13 мянган солдат болон [офи]цернүүд байрланхай. Энээнһээ гадна, [Аф]рикын оронуудта сэхэ байгуулагд[аһан] баазанууд дээрэ Франциин үшөө [олон] шахуу солдат байдаг юм.

Африкын өөрынь газар дээрэшье, [тэрэ] шэлэн тэрээндэ дүтэ байһан олтиро[г]... дээгүүр сэрэгэй һургуулинуудые [би]... гээд лэ үнгэргэнэ. Долоон хоногой [турша] тээ хэдэн мянган француз солдад[уудай] хабаадалгатай «Катча-83» гэжэ нэрэтэй [сэрэ]гэй һуралсал Тогодо үнгэргэгдэһэн б[айна]. Иимэл һургуулинууд Габондо үнгэрэ[г]... Коморско бүлэг олтирогуудай тоодо [орой]дог Майотта олтирог дээрэ бүри [томо] хэмжээнэй сэрэгэй һуралсал үнгэр[һэ]н һэн байха юм. Тэрээндэ далайн сэ[рэгэй] флодой, агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй, [жандар]миин болон жандармериин подраз[деле]нинүүд хабаадаһан байна. Иимэ са... һуралсалнуудые үнгэргэхэдөө, Инди[йн] лайе эб найрамдалай зоно болго[хо гэ]һэн тэндэхи гүрэнүүдэй эрилтэ[ые] Франци тоогоогүйгөө харуулаа ха. Энээнһээ гадуур, ООН-ой шиидх[эбэри]нүүдтэ үсэрэн, стратегическэ ш[ухала] удха шанартай Майоттые өөрынгөө [коло]ниальна мэдэлдэ үлөөхэ, тэрэниие [Ко]морско олтирогуудай гүрэнэй мэд[элһээ] абаха ябадалые болюулха гэһэн хүс[эл эр]мэлзэлээ эли тодоор харуулаа бш[уу].

Африкада шэнэ колониальна [хэрэг] ябуулгануудаа шангадхалгыень Аф[рикын] оронуудай арадуудшье, Африкын [эб нэгэ]дэлэй эмхишье эсэргүүсэн бурууш[аажа] байха юм. Тэдэ империалис дэ[эрмэ] мүлжэлгэдэ эсэргүү, колониализм [ба] расизмын үлэгдэлнүүдые эшэ үндэ[һөөрнь] усадхахын түлөө, эб найрамдалай б[а ай]гүй байдалай оршондо национальна [бо]лон социальна дэбжэлтын түлөө [тэмсэлээ] улам шангадажа байнхай.

Г. ШИШ[…]
(ТАС[С])

СПОРТ · спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

„Сельская жизнь“ газетын шанда

хүртэхын түлөө уласхоорондын мүрысөөн

ШАНГА ШАЛГАЛТА

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар манай Буряад орондо үнгэргэгдэдэг уласхоорондын заншалта мүрысөөн жэлһээ жэлдэ нэрэ хүндэ ехэтэй, улам олон ороной түлөөлэгшэдэй хабаадалгатай боложо байна. Үнэхөөрөөшье, энэ жэлдэ аха дүү табан ороной 120 барилдаашад хабаадаба. Тиимэһээ манай заншалта мүрысөөн хүдэржэжэ, жагсан бэежэжэ байна гээ һаа, алдуу болохогүй.

Барилдаанай уласхоорондын федерациин (ФИЛА) түлөөлэгшэ — Федерациин бюрогой гэшүүн экстра-классай уласхоорондын категориин судья господин Шель Эек (Швеци) гэгшын заншалта мүрысөөндэмнай ерэһэн ушарынь энээниие элирхэйлэн гэршэлнэ.

Эрэлхэг зоригтой, хүсэл түгэс залуушуулһаа гадна ехэ ехэ мүрысөөнэй шанга тэмсэлэй охин соогуур гаража, дүршэл шадабаритай, арга дүрэтэй болоһон гаһар хүсэтэй барилдаашад хабаадажа, заншалта нааданаймнай удха шанарые улам дээшэлүүлнэ. Тиихэдээ залуу спортсменүүдһээ шанга шалгалта абажа, мэргэжэл шадабарииень улам мүлинэ бшуу.

Долоодохи заншалта мүрысөөндэ «Хүдэлмэр» бүлгэмэй команда — МНР-ые, Ясса хотын «Николина» гэжэ спортклуб — Румыниие, Разград хотын автомобильна заводой спортклубай барилдаашад — Болгариие, ороной суглуулагдамал командын гэшүүд Польшые түлөөлнэ. Манай ороной олон область, хизаар болон автономито республиканууудай бэлигтэй бэрхэ олон спортсменүүд «Урожай» бүлгэмэй Россин ба Түбэй соведүүдэй нэрэ хүндые хамгаална.

Түрүүшын үдэр шэгнүүр бүхэндэ шанга тэмсэл болобо. Манай залуу барилдаашад соохоо спортын мастерта кандидадууд Б. Дамдинов, Д. Халтанов, С. Замбалов, Б. Дармаев, В. Абзаев, А. Будаев, В. Шестаков болон бусад тухай тоггожо хэлэлтэй.

48 килограмм. Улаан-Үдын 1-дэхи интернат һургуули дүүргэжэ байһан Доржи Халтанов («Динамо») иимэ ехэ мүрысөөндэ түрүүшынхеэ хабаадабашье, эдэохитэй һайнаар барилдажа, суглараагшадай зүгһөө альга ташалгаар угтагдаһан байна. Б. Цырендашиев У. Юсупов (Грозный) хоёртой уулзахадаа, Доржи бушуу түргөөр добтолжо, бар хүсэтэй, гоё һайхан арга дүрэтэй байһанаа харуулба. Тиигэжэ тэрэ хоюуландань болзорһоо урид илалта туйлаа. Юрэдөөл, байгша ондо Д. Халтанов ехэ урагшатай байгаа. Тренернүүд — аха дүүнэр Нима болон Виталий Ивахиновуудай һурагша эдиршүүлэй дундаһаа «Динамо» бүлгэмэй Түбэй соведэй чемпион болоһон, СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ дүрбэдэхи һуурида гараһан байха юм.

Түрүүшын дүхэригтэ амарһан Б. Дамдинов Т. Исмаиловые (НРБ) 17:9 тоотойгоор шүүжэ, мэргэжэлтэдэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртэбэ. Манай бэлигтэй бэрхэ спортын мастернууд Л. Айсуев, В. Ринчинов, мүн Польшын суута барилдаашан, Жешув хотын заводой слесарь Я. Фаландис урагшаа амжалтатайгаар дабшаба. Ян Фаландис Европын чемпионадта мүнгэн, дэлхэйн чемпионадта бронзо медальнуудта хүртэһэн, Москвада болоһон Олимпиадада дүрбэдэхи һуури эзэлһэн алдартай. Тиимэһээ тэрэнэй ехэ хараа түсэбтэй ерэһэниинь гайхалтайшье бэшэ.

Жээрэб таталга һохорлиг гэжэ дэмы хэлсэдэггүй. Ушарынь юуб гэхэдэ, жээрэб татаһанаа ёһоор түрүүшын дүхэригтэ эгээл эрхим бэрхэшүүлтэй уулзажа, үнинһөө хойшо урдаа табиһан зорилгошни бүрүү һүрэжэ магадгүй. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ гаража, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэхэ гэһэн хүсэлэнтэй байһан Буряадай хүдөө ажахын институдай студент Баяр Дармаев (52 килограмм) түрүүшын дүхэригтэ урагшагүйдэбэ. 1982 оной РСФСР-эй чемпион, энэ жэлдэ Россин Федерациин арадуудай зунай VIII Спартакиадада мүнгэн медаляар шагнагдаһан Василий Алексеевтэ (Яхадай АССР) шүүгдэшөө.

Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Сергей Замбалов һүүлэй жэлнүүдтэ мэргэжэл шадабаряа, арга дүрэеэ эрид дээшэлүүлээ. Тэрэ хоёр илалта түйлаад, шангай һуурида гараха ехэ арга боломжотой байһанаа харуулба. В. Абзаев, А. Будаев, В. Шестаков гэгшэд өөһэдын онсо арга дүрэтэй байһаараа шалгараа.

62 килограммай шэгнүүртэ үндэр нэрэ зэргэтэй олон барилдаашад сугларанхай. Жэшээнь, А. Энхээ, Б. Ганбаатар (хоюулаа МНР-һээ), залуушуул соохоо нёдондо СССР-эй чемпион болоһон О. Асочаков (Абакан), В. Розомашвили (Красноярск), мүн манай мастернууд Г. Цындымеев, А. Павлов, Э. Ивахинов гэгшэдые энэ талаар дурдажа болоно. Монголой суглуулагдамал командын гэшүүн Б. Ганбаатартай уулзахадаа, Эдуард Ивахинов һэримжэтэй хёрхоор мүрысэжэ, 6:3 тоотойгоор шүүгээ. Урда тээнь хоёр дахин уулзахадаа, манай барилдаашан диилдэһэн байгаа гээд һануулхада һонирхолтой.

Шанга тэмсэлдэ «һагшагда һагшагдаһаар», эгээл бар хүсэтэй, арга дүрэтэй барилдаашад лэ хахад финалда гараба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: мүрысөөнэй үе.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

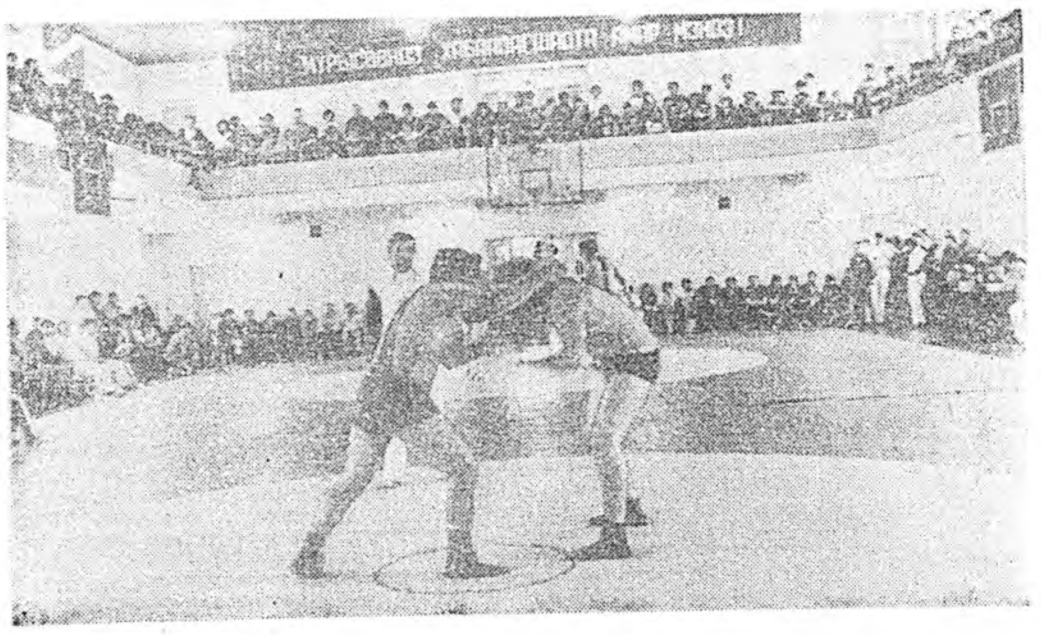

ЭЛҮҮР ЭНХЫН ҮДЭР

Соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой элүүр энхын үдэр Улаан-Үдэ хотын «Комсомольский» гэжэ олтирог дээрэ үнгэргэгдэбэ. Энэ үдэр болоһон мүрысөөндэ 16 команда хабаадаа.

18-һаа 32 хүрэтэр наһатай эрэшүүл 1000 метрэй зайда урилдаба. Спорткомитедэй командын түлөөлэгшэд П. Васильев, О. Алексеев гэгшэд нэгэдэхи, хоёрдохи һуури эзэлээ. Республиканска типографиин хүдэлмэрилэгшэ М. Хамин гурбадахи һуурида гараа. 800 метрэй зайда 40 наһанһаа дээшэ наһатай эрэшүүл-ветерануул урилдаба. Спорткомитедэй командаһаа К. Олзоев энэ зайда түрүүлэн ерээ. Тамаралгын бассейнэй түлөөлэгшэ В. Тищенко хоёрдохи, спорткомитедэй командаһаа Р. Бадмаев гурбадахи һууринуудта гараа.

Эхэнэрнүүдэй дунда 500 метрэй зайда Зүүн Сибириин соёлой институдай урилдагша Т. Конева эрхимлээ. «Буряад үнэн» газетын редакциһаа Б. Гончикова, транспортна эксплуатационно предприятиин командаһаа Н. Мальцева гэгшэд хоёрдохи, гурбадахи һууринуудта гараа.

«Аба, эжы, би — спортивна бүлэ» гэһэн мүрысөөндэ спорткомитедэй командаһаа Васильевскитанай бүлэ илаа. Будаевтанай (ВСГИК), Алексеевтэнэй (спорткомитет) бүлэнүүд шагнагдаа.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр Зүүн Сибириин соёлой институдай команда илагша болобо. Түбэй городской библиотекын, тиихэдэ спорткомитедэй командануул хоёрдохи, гурбадахи һууринуудта гараа. Мүрысөөндэ шалгарагшад вымпелээр болон грамотануудаар шагнагдаһан байна.

Манай корр.

КУБОГТА ХҮРТЭБЭ

Улаан-Үдэ хотын 25 жэлэй нэрэмжэтэ түбэй стадион дээрэ «Труд» бүлгэмэй облсоведэй физкультурын коллективууд хүнгэн атлетикээр түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысэбэ.

Мүрысөөндэ Буряадай мебель хэдэг, модо болбосоруулдаг комбинадай команда үйлэдбэриин прибор бүтээлгын нэгэдэлэй командые хойноо орхижо, облсоведэй дамжуулгын кубогта хүртэбэ. «Главбурятстройн» суглуулагдамал команда 3-дахи һуурида гараа.

Хубиин тоосоогоор яһала һайн дүнгүүд харуулагдаһан байна. 49-дэхи дунда һургуулиин һурагша Л. Богуславская 100 болон 200 метрэй зайда түрүүлээ. Эрэшүүлэй дунда 100 метрэй зайда В. Багидаев («Теплоприбор» завод) эгээн хүрдан байһанаа харуулаа. БМДК-гай түлөөлэгшэ С. Акинфеев 400 метрэй урилдаанда эрхимлээ.

В. МИХАЙЛОВ.

УЛААН-ҮДЫНХИД ИЛАА

Барилгын материалнуудай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой VI спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөн Татауровай заводой спортивна талмай дээрэ үнгэрөө.

Улаан-Үдэ хотын, Загорскын, Татауровай зуу гаран спортсмен зунай ГТО-гой дүрбэн зүйлөөр мүрысөө. Улаан-Үдын хирпиисын заводой эбтэй эетэй команда нэгэдэхи һуурида гаража, профсоюзай обкомой дамжуулгын кубогта хүртэбэ. Загорскынхид хоёрдохи, татауровайхид гурбадахи һууринуудта гараа.

В. МИШИН.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Ородой угалзанууд» оркестрэй концерт. 10.25 — «Привет с фронта» — уран һайханай телефильм. 11.45 — «Очевидное-невероятное». 12.45 — һүүлэй һонин. 12.50 — хүрэтэр. 15.15 — һүүлэй һонин. 15.35 — «Совет ажабайдалай ёһо шэнжэ». Баримтата фильмүүд. 16.30 — Үхибүүдтэ фильм. «Домино». 17.30 — «Манай корреспондентнууд хөөрэнэ». 18.00 — «Бултанай стадион». 18.30 — «Залуушуулай адресууд». 19.30 — 19.45 — Забһарлалга. 19.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». 20.05 — Эрдэм наука ба ажабайдал. 20.35 — «Вторжение» — уран һайханай фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — «Мир наступающему дню» — баримтата телефильм түрүүшынхеэ харуулагдаха. 23.30 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». 23.45 — СССР-эй арадуудай зунай VIII спартакиада. Хүнгэн атлетикэ. 00.15 — СССР-эй арадай артистка Н. Ткаченкын концерт...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Бүхы партиин хэрэг» — «Правдын» түрүү бэшэг. «Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо» — суглуулбари. «Зэдэ: «сагаан алтанай» хаһын урда тээ» — шалгалтын материал. «КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй материалнуудтай танилсахадаа» — суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. Эдеэ хоолой программа: нөөсэ арганууды бэдэрэн. «Саг зорилгонуудые табина» — Н. Дегтярёвой статья. БАМ. «Сынпырэй сагаан толбонууд» — Ф. Пилюгинэй статья.

Гурбадахи хуудаһанда. ТАСС-ай, АПН-эй материалнууд.

Дүрбэдэхи ху[удаһанда]. Нютаг нютагай һони[н] тай, хүүгэдэй саад[ай] то-мэдээсэл. Спорт.

Редактор
Р. Б. ГАРМ[АЕВ].

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2—60—91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-04553. Заказ № 143. Индекс 04649.